

**T.C.
ŞIRNAK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
EKOTURİZM REHBERLİĞİ ANABİLİM DALI**

**NUH TÛFANININ ŞIRNAK YÖRESİNDEKİ DOĞAL İZLERİ VE
TURİZM POTANSİYELİ AÇISINDAN ÖNEMİ**

Yüksek Lisans Tezi

**Hazırlayan
Necmettin BALIK**

ŞIRNAK, 2023

**T.C.
ŞIRNAK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
EKOTURİZM REHBERLİĞİ ANABİLİM DALI**

**NUH TÛFANININ ŞIRNAK YÖRESİNDEKİ DOĞAL İZLERİ
VE TURİZM POTANSİYELİ AÇISINDAN ÖNEMİ**

Yüksek Lisans Tezi

**Hazırlayan
Necmettin BALIK**

**Danışman
Prof. Dr. Seyyid IRMAK**

ŞIRNAK, 2023

BİLİMSEL ETİĞEUYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim. Aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi belirtirim.

Tezi Hazırlayan

Necmettin BALIK

TEZ YAZIM KILAVUZUNA UYGUNLUK

“Nuh Tûfanının Şırnak Yöresindeki Doğal İzleri ve Turizm Potansiyeli Açısından Önemi” adlı Yüksek Lisans tezi, Şırnak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzu’na uygun olarak hazırlanmıştır.

Tezi Hazırlayan

Necmettin BALIK

Danışman

Prof. Dr. Seyyid IRMAK

Ekoturizm Rehberliği Anabilim Dalı Başkanı

Doç. Dr. Sedat ÇELİK

KABUL VE ONAY SAYFASI

Prof. Dr. Seyyid IRMAK danışmanlığında Necmettin BALIK tarafından hazırlanan “Nuh Tûfanının Şırnak Yöresindeki Doğal İzleri ve Turizm Potansiyeli Açısından Önemi” adlı bu çalışma, jürimiz tarafından Şırnak Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Ekoturizm Rehberliği Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

19/06/2023

JÜRİ

İMZA

Danışman : Prof. Dr. Seyyid IRMAK

.....

Üye: Dr. Öğr. Üyesi Yakup AKYÜREK

.....

Üye: Dr. Öğr. Üyesi Abdullah BAYCAR

.....

ONAY: Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulunun tarih ve sayılı kararı ile onaylanmıştır.

..... / /

Doç. Dr. İbrahim HÜSEYİNİ
Enstitü Müdürü

ÖZET

NUH TÛFANININ ŞIRNAK YÖRESİNDEKİ DOĞAL İZLERİ VE TURİZM POTANSİYELİ AÇISINDAN ÖNEMİ

BALIK, Necmettin

Yüksek Lisans / Ekoturizm Rehberliği Ana Bilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Seyyid IRMAK

Haziran 2023, 77 sayfa

Nuh tûfanı ile ilgili farklı ana bilim dallarında pek çok çalışma yapılmış ve yapılmaya devam edilmektedir. Bu durumun temel sebeplerinden bir tanesi Kutsal kitaplarda ve tarih boyunca varlıklarını sürdüren insan toplulukların hepsinde o günkü şartlar çerçevesinde belirli görsel temalar ve yazılarla yeryüzünde büyük bir tûfan hadisesinin meydana geldiği şeklindedir. Bu tûfan hadisesinin mekânı ile ilgili olarak günümüze kadar sürekli olarak belli araştırmalar yapılarak insanların merakı dindirilmeye çalışılmıştır. Bu çerçevede tûfanın mekânıyla ilgili farklı yerler tespit edilmiştir. Ancak genel kabule göre tûfanın gerçekleştiği mekân Şırnak ili sınırları içerisinde kalan Cudi dağı bölgesidir. Bu çalışmadaki temel amaçlardan bir tanesi de doğal iz olarak Şırnak ilinin toprak yapısının baz alınması ve bu toprak yapısının Nuh tûfanıyla olan ilişkisinin ortaya konularak bunun bölgenin turizm potansiyelini nasıl etkileyebileceği konusunda bir sonuca varmaktır. Böylelikle tûfan hadisesinin Şırnak sınırları içerisinde meydana geldiği bu çalışmayla bir kez daha ortaya konmuş olacaktır. Ve tûfanla ilgili yapılan araştırmalarda elde edilen bulgular da diğer açıdan pekişmiş olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Şırnak, Turizm, Tûfan, Hz. Nuh, Cudi, Toprak.

ABSTRACT

NATURAL TRACES OF NOAH'S FLOOD IN SIRNAK AND ITS IMPORTANCE IN TERMS OF TOURISM POTENTIAL

BALIK, Necmettin

Master / Department of Ecotourism Guidance

Advisor: Prof. Dr. Seyyid IRMAK

June 2023, 77 pages

Many studies have been conducted and continue to be conducted in various scientific disciplines regarding the Noah's Flood. One of the main reasons for this is that in the Holy Scriptures and throughout history, there have been consistent depictions through visual themes and writings across all enduring human communities that suggest a significant flood event occurred on Earth under the circumstances of that time. Continuous research has been carried out to address people's curiosity and determine the location of this flood event. In this context, different locations have been identified as potential sites for the flood. However, according to the general consensus, the accepted location where the flood is believed to have occurred is the Cudi Mountain region within the borders of Sirnak province. One of the primary objectives of this study is to focus on the natural evidence provided by the soil structure of Sirnak province and establish its relationship with the Noah's Flood, ultimately reaching a conclusion on how this can impact the tourism potential of the region. Thus, this study will once again affirm the occurrence of the flood event within the boundaries of Şirnak and reinforce the findings obtained from the research conducted on the flood from another perspective.

Keywords: Sirnak, Tourism, Flood, Hz. Noah, Cudi, Earth.

ÖN SÖZ

Turizm, ülkelerin gelişmişlik düzeyine katkı sağlayan en önemli unsurlardan biridir. Önceleri turizm denildiğinde insanın hayal dünyasında belli başlı kavramlar canlanırken günümüzde bu kavramların daha da çoğaldığı görülmektedir. Bunun temel nedenlerinden biri de teknolojinin inanılmaz boyutlarda gelişmesi ve buna paralel olarak insanların istek ve arzularının da sürekli değişip çeşitlenmesidir. Çalışmamızda bu istek ve arzular ışığında tarihte çok büyük bir öneme sahip olan ve kaynaklarda inanç turizmi çerçevesinde değerlendirilen Nuh tufanı hadisesinin Şırnak yöresinde bulunan doğal izlerine ve bunun Şırnak ilinin Turizm potansiyeli açısından önemine değinilmiştir.

Çalışmamız temelde üç bölümden oluşmaktadır. Bu bölümlerin ilkinde kutsal kitaplar ve tarihi olaylarda Nuh tufanı konusu işlenmiştir. Bölümün detayında da Nuh tufanı ile ilgili semavi dinlerin ayetlerinde geçen ifadeler ile tarihi kaynaklarda geçen olayları aktarılmıştır. İkinci bölümde Şırnak ilinin coğrafi özelliklerine detaylı bir şekilde değinilmiştir. Üçüncü ve son bölümde de Nuh tufanının doğal izlerine ve bu izlerin turizm potansiyeli açısından önemi üzerinde durulmuştur. Bu izleri ortaya koyarken özellikle Şırnak ili ve çevresine ait birçok görsel tema kullanılmıştır. Bunun temel nedeni ise doğal iz kapsamında Şırnak ilinin toprak yapısının ele alınmış olmasıdır. Sonuç bölümünde ise çalışma neticesinde ulaşılan sonuçlara yer verilmiştir.

Bu çalışmayı yaparken çalışmanın her aşamasında büyük desteklerini gördüğüm danışman hocam Prof. Dr. Seyyid IRMAK'a ve Şırnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nin değerli öğretim üyelerine şükranlarımı sunuyorum. Zorlu ve yorucu çalışma döneminde hep desteğini gördüğüm eşim Yıldız'a, çocuklarım Emir, Esmâ ve Erhan'a, anneme, babama, kardeşlerime sevgi ve saygılarımı sunuyorum. Ayrıca burada isimlerini sayamadığım bütün aileme ve arkadaşlarıma teşekkürü bir borç biliyorum. Çalışmam son dönemde kaybettiğim koca yürekli babam Salih BALIK'a armağanımdır.

Necmettin BALIK

Şırnak-2023

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ÖN SÖZ	iii
İÇİNDEKİLER	iv
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KUTSAL KİTAPLAR VE TARİHİ OLAYLARDA NUH TÛFANI

1.1. Kutsal Kitaplara Göre Nuh Tûfanı	3
1.1.1. Tevrat Ayetleri	3
1.1.2. İncil Ayetleri	5
1.1.3. Kur'an-ı Kerim Ayetleri.....	6
1.2. Tarihi Kaynaklara Göre Nuh tûfanı.....	9
1.2.1. İslam Tarihi ve Tefsir Kaynaklarına Göre Tûfan Anlatımı	9
1.2.2. Sümerlerde Tûfan Anlatımı	12
1.2.3. Gılgamış Destanında Tûfan Anlatımı	15
1.2.4. Babillerde Tûfan Anlatımı	22
1.3. Nuh tûfanının Bilimsel Çalışmalardaki Yansımaları	22
1.3.1. Arkeolojik Kaynaklara Göre Yansımaları	22
1.3.2. Sanattaki Kaynaklara Göre Yansımaları	23
1.4. Kutsal Kitaplarda Tûfan Hadisesiyle Bağlantılı Olarak İsmi Geçen Yerler ve Özellikleri.....	24
1.5. Cudi İsmiyle Anılan Yerler ve Özellikleri	24
1.5.1. Urfa	24
1.5.2. Ecâ'	24
1.5.3. Maşar/Üzengili köyü civarı (Doğubayazıt).....	25
1.5.4. Ermenistan.....	25

İKİNCİ BÖLÜM

ŞIRNAK'IN COĞRAFİ ÖZELLİKLERİ

2.1. Şırnak'ın Konumu	27
2.2. Şırnak'ın Yüzey Şekilleri	29
2.3. Şırnak'ın İklimi ve Bitki Örtüsü	32
2.4. Şırnak'ın Akarsuları	33
2.5. Şırnak'ın Dağları	35

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

NUH TÛFANININ İZLERİ VE TURİZM POTANSİYELİ

3.1. Nuh Tûfanının Doğal İzleri ve Şırnak İlinin Toprak Yapısı	37
3.2. Nuh tûfanı ve Şırnak İlinin Turizm Potansiyeli	56
3.2.1. Şırnak Turizmi	56
3.2.2. Nuh Tûfanının İnanç Turizmi Bağlamında Turizm Potansiyeli	58
SONUÇ	61
KAYNAKÇA.....	63

RESİMLER LİSTESİ

Resim 1: Tûfan hikâyesinin yer aldığı Sümerce Tablet kopyası	13
Resim 2: Gılgamış Destanı'nda Tûfan Hikâyesinin Yer Aldığı 11. Tablet.....	16
Resim 3: Cudi dağı'nın baharda genel görünüşü	28
Resim 4: Cudi dağı'nın jeolojik yapısında yer alan silt taşı ve kil taşı tortul kayaçları	29
Resim 5: Cudi dağı'nın jeolojik yapısında yer alan silt taşı ve kil taşı tortul kayaçları	29
Resim 6: Plato yani diğer bir adıyla yayla olarak anılan Faraşın Yaylası.....	31
Resim 7: Cudi dağı'nın kuzey tarafından görünüşü.....	31
Resim 8: Kızılsu	32
Resim 9: Kasrik Boğazı	32
Resim 10: Şırnak yöresinin genel topoğrafik görüntüsü ve bitki örtüsü	33
Resim 11: Dicle Nehri (Şırnak'ın Cehennem Deresi bölgesi).....	34
Resim 12: Habur Çayı	34
Resim 13: Hezil Çayı.....	35
Resim 14: Cudi dağı'nın kuzey tarafından görünüşü.....	36
Resim 15: Gabar dağı'nın doğu tarafından görünüşü	36
Resim 16: Nehirlerin taşıyıp vadilerinde ve deltalarında depoladığı alüvyal topraklar.	38
Resim 17: Şiddetli yağışlar sonucu oluşan sel suları tarafından taşınıp depolanan çamur akıntısı depozitleri.....	39
Resim 18: Çok şiddetli yağışlar sonucu oluşan sel suları tarafından taşınıp depolanan çakıllı çamur akıntısı depozitleri.....	39
Resim 19: Kumçatı civarında gri marnların üzerinde depolanmış çamur akıntıları..	40
Resim 20: Kumçatı civarında gri marnların üzerinde depolanmış çamur akıntıları..	40
Resim 21: Kumçatı civarında gri marnların üzerinde depolanmış çakıllı çamur akıntıları	41
Resim 22: Kumçatı civarında gri marnların üzerinde depolanmış çakıllı çamur akıntıları	41
Resim 23: Kumçatı civarında gri marnların üzerinde depolanmış çakıllı çamur akıntıları	42
Resim 24: Kumçatı civarında gri marnların üzerinde sel suları tarafından depolanmış çakıllı çamur akıntıları	42
Resim 25: Cudi dağı'nın kuzey eteklerinde yer alan sel suları tarafından depolanmış çakıllı çamur akıntısı tepecikleri	43
Resim 26: Kızılsu Çayı kenarında yer alan, şiddetli sel suları tarafından depolanmış çakıllı çamur akıntısı tepecikleri	43
Resim 27: İkizce civarında gri marnların üzerinde sel suları tarafından depolanmış çakıllı çamur akıntıları	44
Resim 28: Kumçatı ile İkizce arasında gri marnların üzerinde sel suları tarafından depolanmış çakıllı çamur akıntıları.....	44
Resim 29: Cudi dağı'nın kuzey eteklerinde çayı kenarında şiddetli sel suları tarafından depolanmış çakıllı çamur akıntısı tepecikleri	45

Resim 30: Namaz dağının güney eteklerinde Şırnak şehir merkezinde yer alan çakıllı çamur akıntısı depozitleri.....	46
Resim 31: Namaz dağının güney eteklerinde Şırnak şehir merkezinde yer alan çakıllı çamur akıntısı depozitleri.....	46
Resim 32: Namaz dağının güney eteklerinde Şırnak şehir merkezinde yer alan çakıllı çamur akıntısı depozitleri.....	47
Resim 33: Namaz dağının güney eteklerinde Şırnak şehir merkezinde yer alan çakıllı çamur akıntısı depozitleri.....	47
Resim 34: Namaz dağının güney eteklerinde Şırnak şehir merkezinde yer alan çakıllı çamur akıntısı depozitleri.....	48
Resim 35: Namaz dağının güney eteklerinde Şırnak şehir merkezinde yer alan çakıllı çamur akıntısı depozitleri.....	48
Resim 36: Namaz dağının güney eteklerinde Şırnak şehir merkezinde yer alan çakıllı çamur akıntısı depozitleri.....	49
Resim 37: Cudi dağının güney eteklerinde yer alan, şiddetli sel suları tarafından taşınıp depolanmış çakıllı çamur akıntısı tepecikleri.....	49
Resim 38: Cudi dağının güney eteklerinde yer alan şiddetli sel suları tarafından taşınıp depolanmış çakıllı çamur akıntısı tepecikleri.....	50
Resim 39: Cudi dağının güney eteklerinde yer alan, tûfan esnasında oluşan şiddetli sel suları tarafından taşınıp depolanmış çakıllı çamur akıntısı tepecikleri.....	50
Resim 40: Cudi dağının güney eteklerinde yer alan, tûfan esnasında oluşan şiddetli sel suları tarafından taşınıp depolanmış çakıllı çamur akıntısı tepecikleri.....	51
Resim 41: Cudi dağının güney eteklerinde yer alan, tûfan esnasında oluşan şiddetli sel suları tarafından taşınıp depolanmış çakıllı çamur akıntısı tepecikleri.....	51
Resim 42: Cudi dağı ile Cizre arasında yer alan, tûfan esnasında oluşan şiddetli sel suları tarafından taşınıp depolanmış çakıllı çamur akıntısı tepecikleri.....	52
Resim 43: Cudi dağı ile Cizre arasında yer alan, tûfan esnasında oluşan şiddetli sel suları tarafından taşınıp depolanmış çakıllı çamur akıntısı tepecikleri.....	52
Resim 44: Cudi dağının güney eteklerinde yer alan, tûfan esnasında oluşan şiddetli sel suları tarafından taşınıp depolanmış çakıllı çamur akıntısı tepecikleri.....	53
Resim 45: Cudi dağının güney eteklerinde yer alan, tûfan esnasında oluşan şiddetli sel suları tarafından taşınıp depolanmış çakıllı çamur akıntısı tepecikleri.....	53
Resim 46: Cudi dağının güney eteklerinde yer alan, tûfan esnasında oluşan şiddetli sel suları tarafından taşınıp depolanmış çakıllı çamur akıntısı tepecikleri.....	54
Resim 47: Cizre ile Silopi arasında tûfan esnasında oluşan şiddetli sel suları tarafından taşınıp depolanmış çakıllı çamur akıntısı tepecikleri.....	54
Resim 48: Bölge olarak Cudi dağının kuzeyinde ve Şırnak'ın Merkez ilçesine yakın bir yerde bulunan ve halen Heştiyan (Heştan)-Seksenler ismiyle anılmakta olan köy.....	60
Resim 49: Tûfandan sonra Hz. Nuh'un gemisinin indiğine inanılan ve Cudi dağının zirvesinde yer alan Sefine Bölgesi.....	60

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Şırnak ilinin jeolojik haritası	28
Şekil 2: Anakaya ve ana materyal üzerinde toprak oluşumu	38

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: Kumçatı serisinden alınan toprak örneklerinin bazı Fiziksel ve Kimyasal özellikleri	55
Tablo 2: Şırnak serisinden alınan toprak örneklerinin bazı Fiziksel ve Kimyasal Özellikleri.....	56
Tablo 3: Şırnak ziyaretçi sayıları 2017-2019 karşılaştırması	57
Tablo 4: Milliyetlerine göre Şırnak tesislerine giriş yapan ziyaretçi sayısı	57
Tablo 5: Şırnak Tesislerine Giriş Sayıları	58

GİRİŞ

Çalışmamızın temel problemini “Nuh tûfanının tarihsel süreçteki gelişimine bağlı olarak Şırnak yöresindeki doğal izleri ve bu izlerin turizm potansiyeli açısından önemi” şeklinde ortaya koyabiliriz.

Tarihte çok büyük bir öneme sahip olan Nuh tûfanı, oluşu ve yeri itibarıyla her zaman insanların dikkatini cezbetmiştir. Kutsal kitaplarda tûfan hadisesi oluştuktan sonra geminin oturduğu dağ isimleri farklılık göstermektedir. Örneğin Tevrat nüshalarında tûfan hadisesinden sonra geminin oturduğu dağ “Ararat” olarak geçmekte iken, Kur’an-ı Kerim’de ise Cudi olarak geçmektedir. Bazı batılı araştırmacılar “Ararat” dağını Ağrı dağı olarak göstermekte ve araştırmacıların dikkatinin ve ilgisinin oraya yönelmesine sebep olmaktadır. Ancak bu fikrin doğruluk derecesi tartışmalıdır. Tezimizdeki genel amacımız Cudi dağının toprak yapısı ve yükseltisi üzerinde incelemelerde bulunmak ve yöre halkının çok geçmiş yıllardan beridir devam eden sefine festivali etkinliğinin tûfan hadisesiyle olan ilişkisini gün yüzüne çıkartmaktır. Bu inceleme ve araştırma neticesinde elde edeceğimiz veriler ışığında tûfan hadisesini Şırnak ile bağdaştırdığımızda ilgili hadisenin Şırnak’ın turizm potansiyeline ne derece etki edeceğini tespit etmek olacaktır. Tespit edilen bu veriler ışığında Nuh tûfanı hadisesinin Şırnak’ın ulusal ve uluslararası arenada ne denli önemli bir konuma sahip olacağının ve bu durumun Şırnak’ın her yönden gelişmesi açısından ne kadar etkili olacağını saptamak olacaktır.

Araştırma sürecinde kutsal metinler ve tarihi olaylarda geçen Nuh tûfanı hadisesi iyice araştırılmıştır. Bu kapsamda alanla ilgili daha önce yayımlanmış makale, sempozyum tebliğleri, alan ile ilgili tezler, kitaplar ve ayrıca yerli ve yabancı araştırmacılar tarafından yayımlanan çalışmalardan faydalanılmıştır.

Şırnak ilinin coğrafi özelliklerini bir bütün olarak sunan eserlerden yararlanılmıştır. Tûfan hadisesinin doğal bir izi olarak Şırnak’ın toprak yapısı üzerinde gerekli incelemeler yapılmıştır. Bu incelemeler ışığında toprak yapısının aslında bir hayli farklı olduğu bölgede çektiğimiz görsellerden ve yapılan toprak analizlerinden anlaşılmıştır. Bu farklı toprak yapısına ancak bölgede meydana gelebilen büyük bir sel neticesinde farklı yerlerden sürüklenerek gelen toprakların sebebiyet verebileceği kanısına ulaşılmıştır. Bölgenin tekrar turizme açılması sonucunda bölgeye gelen insanların 3 ülkeye komşu olan Şırnak iline hangi bölgelerden geldiği saptanmış ve bu durumun ilerleyen süreçte böyle devam etmesi

neticesinde yörenin turizm potansiyelinin ne derece etkili olacağına yönelik gerekli tespitlerde bulunulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

KUTSAL KİTAPLAR VE TARİHİ OLAYLARDA NUH TÛFANI

1.1. Kutsal Kitaplara Göre Nuh Tûfanı

1.1.1. Tevrat Ayetleri

Tevrat'taki kıssaya göre Tanrı, Nuh peygambere insanlığı yok edeceğini bildirerek ondan bir gemi yapmasını ister. Tanrı, Nuh'un yapacağı gemi ile ilgili tüm bilgileri kendisine aktarır. Gofer ağacından yapılacak olan geminin iç ve dış tarafı ziftle kaplı olacak ve 300 metre uzunluğunda, 50 metre genişliğinde ve 30 arşın yükseklikte olacaktır. Pencere ve kamarası bulunan geminin kapısı da yan tarafında yer alacaktır. Nuh peygamber gemiye ailesiyle beraber biner (Kitabı Mukaddes, 2016, Yar. 6: 14-20). canlıların hayatını idame edebilmeleri için eti yenilebilen hayvanların her birinden yedişer çift, kuşlardan da yedişer çift, bu hayvanların dışındaki diğer canlılardan ise birer çift gemiye bindirilmiştir. Tanrının kendisine bildirdiği emirleri yerine getirmesinden bir hafta sonra Hz. Nuh 600'lü yaşlardayken tûfan hadisesi oluşmuştur. Kırk gün kırk gece yağan yağmurla beraber tüm yeryüzü sularla dolmuştur. Tevrat'taki bilgilere göre yağın yağmur suları dağların 15 arşın yüksekliğine çıkmıştır. Tûfandan sonra yeryüzündeki bütün canlılar yağmur suları altında kalarak ölmüş sadece Hz. Nuh ile birlikte gemide yer alanlar sağ kalabilmişlerdir. Tûfandan sonra 150 gün boyunca sular yeryüzünü kaplamıştır (Ayğan, 2014: 47).

Tevrat'ta Tûfan hadisesinin nasıl sona erdiğine dair de detaylı bilgilere yer verilmektedir. Çalışmamızın gayelerinden biri olan geminin kalkış ve varış noktaları ile ilgili bilgiler barındıran ayetler şunlardır (Geçit, 2020: 156):

“Sonra Tanrı Nuh'u ve gemideki evcil ve yabanıl hayvanları anımsadı. Yeryüzünde bir rüzgâr estirdi, sular alçalmaya başladı. Enginlerin kaynakları, göklerin kapakları kapandı. Yağmur dindi. Sular yeryüzünden çekilmeye başladı. Yüz elli gün geçtikten sonra sular azaldı. Gemi yedinci ayın on yedinci günü Ararat dağlarına oturdu. Sular onuncu aya kadar sürekli azaldı. Onuncu ayın birinde dağların doruğu görüldü. Kırk gün sonra Nuh yapmış olduğu geminin penceresini açtı. Kuzgunu dışarı gönderdi. Kuzgun sular kuruyuncaya kadar dönmedi, uçup durdu. Bunun üzerine Nuh suların yeryüzünden çekilmediğini anlamak için güvercini gönderdi. Güvercin konacak bir yer bulamadı, çünkü her yer suyla kaplıydı. Gemiye, Nuh'un yanına döndü. Nuh uzanıp güvercini tuttu ve gemiye, yanına aldı. Yedi gün daha bekledi, sonra güvercini yine dışarı saldı. Güvercin gagasında yeni kopmuş bir zeytin yaprağıyla akşamleyin geri döndü. O zaman Nuh suların yeryüzünden

çekilmiş olduğunu anladı. Yedi gün daha bekledikten sonra güvercini yine gönderdi. Bu kez güvercin geri dönmedi. Nuh altı yüz bir yaşındayken, birinci ayın birinde yeryüzündeki sular kurudu. Nuh geminin üstündeki kapağı kaldırınca toprağın kurumuş olduğunu gördü. İkinci ayın yirmi yedinci günü toprak tümüyle kurumuştur. Tanrı Nuh'a, "Karın, oğulların ve gelinlerinle birlikte gemiden çık" dedi, "Kendinle birlikte bütün canlıları, kuşları, hayvanları, sürüngenleri de çıkar. Üresinler, verimli olsunlar, yeryüzünde çoğalsınlar." Nuh karısı, oğulları ve gelinleriyle birlikte gemiden çıktı. Bütün hayvanlar, sürüngenler, kuşlar, yeryüzünde yaşayan her tür canlı da gemiyi terk etti. Nuh, Rabbe bir sunak yaptı. Orada bütün temiz sayılan hayvanlarla kuşlardan yakmalık sunular sundu. Güzel kokudan hoşnut olan RAB içinden şöyle dedi: "İnsanlar yüzünden yeryüzünü bir daha lanetlemeyeceğim. Çünkü insan yüreğindeki eğilimler çocukluğundan beri kötüdür. Şimdi yaptığım gibi bütün canlıları bir daha yok etmeyeceğim. "Dünya durdukça, ekin ekmek, biçmek, sıcak, soğuk, yaz, kış, gece, gündüz hep var olacaktır (Yar. 8:1-22)".

Kaynaklara göre Ararat dağları, Ermenistan ülkesine yakın bir dağ olarak geçmektedir. Bu da ülkemizdeki Ağrı dağıdır. Yine bazı kaynaklara göre Ararat, Kordu ya da Kardunya olarak geçmekte olup bu kavramlar da Ağrı dağının bulunduğu bölgeye vurgu yapmaktadır (Oymak, 2014: 150).

Tevrat'ta Tûfan hadisesiyle beraber yok olan insan türünün, Hz. Nuh'un oğulları olan Sam, Ham ve Yafes ile türemeye devam ettiği anlatılmaktadır (Güneş, 2013: 30).

Yerleşik hayatın devam edebilmesi insan neslinin çoğalmasına bağlıdır. Tevrat, Hz. Nuh'un evlatlarından bahsetmekte, onların içinde günah işleyen Kenan'ın evlatlarının durumu ile kendisine biat eden evlatlarının durumlarının değiştiğini anlatmakta ve en sonda Hz. Nuh'un vefat ettiğini bildirmektedir (Geçit, 2020: 157-158).

Belirtilen durum Tevrat ayetlerinde şu şekilde yer almaktadır:

"Gemiden çıkan Nuh'un oğulları Sam, Ham ve Yafet idi. Ham Kenan'ın babasıydı. Nuh'un üç oğlu bunlardı. Yeryüzüne yayılan bütün insanlar onlardan üredi. Nuh çiftçiydi, ilk bağı o dikti. Şarap içip sarhoş oldu, çadırının içinde çıplaklık uzandı. Kenan'ın babası olan Ham babasının çıplak olduğunu görünce dışarı çıkıp iki kardeşine anlattı. Sam'la Yafes bir giysi alıp omuzlarına attılar, geri geri yürüyerek çıplak babalarını örttüler. Babalarını çıplak görmemek için yüzlerini öbür yana çevirdiler. Nuh ayılınca küçük oğlunun ne yaptığını anlayarak, şöyle dedi: "Kenan'a lanet olsun, Köleler kölesi olsun kardeşlerine. Övgüler olsun Sam'ın Tanrısı Rabbe, Kenan Sam'a kul olsun. Tanrı Yafet'e bolluk versin,

Sam'ın çadırlarında yaşasın, Kenan Yafet'e kul olsun.” Nuh, tûfandan sonra üç yüz elli yıl daha yaşadı. Toplam dokuz yüz elli yıl yaşadıktan sonra öldü.” (Yar. 9:18-22; Krş. Kitabı Mukaddes, Tar. 1:1-54).

1.1.2. İncil Ayetleri

İnciller ‘de diğer kutsal kitaplara göre Nuh tûfanı hadisesi ayrıntılı bir şekilde anlatılmamıştır. Sadece birkaç bölümde iki cümle şeklinde olay ders verme açısından anlatılmıştır. Matta ve Luka’da tûfanın insanın bilmezliğinden ve umursamazlığından kaynaklandığı, I. Petrus’ta Vaftizin sembolü, II. Petrus ve İbraniler’de Nuh’un ailesinden yedi kişiyle beraber bindikleri gemi aracılığıyla kurtuluşa erdikleri dile getirilmektedir. Tûfanla ilgili İnciller ’de geçen ayetlerin anlamı şöyledir (Güneş, 2013: 32-33):

“Nuh’un günlerinde nasıl olduysa insanoğlunun (İsa’nın) gelişinde de öyle olacak. Nuh’un gemiye bindiği güne dek, tûfandan önceki günlerde insanlar yiyip içiyor, evlenip evlendiriliyorlardı. Tûfan gelinceye, hepsini süpürüp götürünceye dek geleceklerden habersizdiler. İnsanoğlunun gelişi de öyle olacak.” (Mat. 24:37-39).

“Nuh’un günlerinden nasıl olduysa, İnsanoğlunun günlerinde de öyle olacak. Nuh’un gemiye bindiği güne dek insanlar yiyip içiyor, evlenip evlendiriliyorlardı. Sonra tûfan gelip hepsini yok etti.” (Luk. 17:26-27).

“Bir zamanlar, Nuh’un günlerinde gemi yapılırken, Tanrı’nın sabırla beklemesine karşın bu ruhlar söz dinlememişlerdi. O gemide birkaç kişi, daha doğrusu sekiz kişi suyla kurtuldu. Bu olay vaftizi simgeliyor. Bedenin kirden arınması değil, Tanrı’ya yönelen temiz vicdanın dileği olan vaftiz, İsa Mesih’in dirilişiyle şimdi sizi de kurtarıyor.” (I. Petr. 3:20-21).

“Tanrı eski dünyayı da esirgemedi. Ama tanrısızların dünyasına tûfanı gönderdiğinde, doğruluk yolunu bildiren Nuh’u ve yedi kişiyi daha korudu.” (II. Petr. 2:5).

“İman sayesinde Nuh, henüz olmamış olaylarla ilgili olarak Tanrı tarafından uyarılınca, Tanrı korkusuyla ev halkının kurtuluşu için gemi yaptı. Bununla dünyayı yargıladı ve imana dayanan doğruluğun mirasçısı oldu.” (İbr. 11:7).

Nuh (a.s.) ve tûfan, İnciller’de çokça yer edinmese de kilise ve buna benzer dini yapılarda türlü ikonografilerle kendini gözler önüne sermiştir. İlgili ikonografilerin bazılarının Tevrat’tan yararlanıp yapıldığı her ne kadar gözlenirse de özünde Hz. Nuh ve tûfan hadisesinin, Hristiyanlarca benimsendiğini göstermektedir. Çünkü Nuh (a.s.) ve ailesinin

yaşadığı bu olay insanlığın yaşayabileceği en önemli olaylardan biridir. Böylelikle ilgili zamanlarda imandan uzaklaşan insanlara tûfan hadisesi anlatılarak onlara uyarıcı mahiyette bir hatırlatma yapılır (Atik, 2018: 37).

İncil'deki başka anlatımlara göre de tûfan hadisesi sonucunda sadece sekiz kişinin kurtuluşa erdiği, Nuh'un ailesini kendisine emredildiği üzere bir gemi yaparak tûfandan kurtardığı ve tûfanın tüm yeryüzünü kapladığı belirtilmektedir (Kareem, 2019: 45).

1.1.3. Kur'an-ı Kerim Ayetleri

Semavi dinlerden Tevrat'ta olduğu gibi Kur'an-ı Kerim'de de Hz. Nuh ve tûfan olayı ile ilgili detaylı bilgiler mevcuttur. Nuh Suresi'nde Hz. Nuh'un kendi kavmini yapmış oldukları sapkınlıklardan vazgeçirmek, onları hidayete erdirmek ve aynı zamanda onları tûfana karşı koruyabilmek adına yaptıkları şu şekilde anlatılır:

“Doğrusu biz, Nuh’u; “Kendilerine acıklı bir azap gelmeden önce kavmini uyar.” diye kavmine gönderdik. Dedi ki: “Ey kavmim! Şüphesiz ben sizin için (gönderilmiş) apaçık bir uyarıcı (peygamber)im.” “Allah’a kulluk edin, O’na karşı gelmekten sakının ve bana itaat edin ki (Allah da) sizin günahlarınızı bağışlasın ve (azap etmeksizin) sizi belli bir vakte kadar geciktirsin. Çünkü Allah’ın (takdir ettiği) vakti geldiği zaman artık geri bırakılmaz. Keşke bilseydiniz (iman ederdiniz)!” (Nuh tekrar) dedi ki: “Ey Rabbim! Hakikaten ben, kavmimi gece ve gündüz (imana) davet ettim. Fakat benim davetim, ancak onların (imandan) kaçışını artırdı.”. “Doğrusu ben, kendilerini bağışlayan için (imana gelsinler diye) ne zaman davet etsem, parmaklarını kulaklarına tıkadılar (beni görmemek için) elbiselerine büründüler, (şirke ve küfre sapmada) ısrar ettiler ve büyüklendikçe büyüklendiler.” “Sonra hakikaten ben onları, yüksek sesle davet ettim.” “Daha sonra ben, onlara hem açıktan açığa tebliğ ettim hem de gizliden gizliye onlarla konuştum.” “Dedim ki: “Artık Rabbinizden mağfiret dileyin (istiğfâr edin ve yağmur için dua edin). Çünkü O çok bağışlayıcıdır. “(İstiğfârınız ve duanız sebebiyle Allah) gökten üstünüze bol yağmur göndersin.” “Sizi mallar ve oğullarla desteklesin, size bahçeler meydana getirsin ve size ırmaklar akıtsın.” “Size ne oluyor da Allah’ın büyüklüğünü takdir edip inanmıyorsunuz?” “Hâlbuki O, sizi türlü türlü hallere koyarak yarattı.” “Allah’ın yedi göğün(katlarını/katmanlarını) birbiriyle ahenkli olarak nasıl yarattığını görmediniz mi?” “Bunların içinde aya aydınlık verip güneşi de (ışık kaynağı) bir kandil yapmıştır.” “Allah, bitkilerde olduğu gibi, sizi de yerden yetiştirdi.” “Sonra sizi yine oraya döndürecek ve (mahşerde kabirlerden) diriltip çıkaracaktır.” “Allah, onda geniş geniş yollar (açıp) gidesiniz diye yeri sizin için bir yaygı

yapmıştır.” “(Bundan sonra) Nuh dedi ki: “Ey Rabbim! (Bu öğütlere rağmen) doğrusu onlar bana karşı geldiler. Malı ve çocuğu kendisine ziyandan başkasını artırmayan (şımarık zengin) kimselerin peşinden gittiler.” “Büyük büyük hile (ve tuzak)lar kurdular.” “Dediler ki: “İlâhlarınızı sakın terk etmeyin. (Putların en büyükleri olan) Vedd’i, Suva’ı, Yeğûs’u, Ye’ûk’u ve Nesr’i asla bırakmayın.” “Hakikaten onlar birçoğunu saptırdılar. (Rabbim!) Sen de zalimlere şaşkınlıktan başka (bir şey) artırma!”. (İşte sırf bu) günahlarından dolayı (Tûfan ile) suda boğuldular, (ardından) da ateşe sokuldular. Kendilerine Allah’tan başka yardımcılar da bulamadılar.” “Nuh dedi ki: “Ey Rabbim! Yeryüzünde kâfirlerden hiç kimseyi bırakma!” “Çünkü sen onları bırakırsan hem kullarını saptırırlar hem de (kendileri gibi) ahlâksız ve kâfir çocuklar dünyaya getirirler.” “Ey Rabbim! Beni, anamı, babamı, iman etmiş olarak evime (mescide veya gemime) gireni (kıyamete kadar gelecek) mü’min erkekleri ve mü’min kadınları sen bağışla. Zalimlere de helakten başka (bir şey) artırma!” (Nûh Sûresi, 71:1-28).

Nuh suresinin geneline bakıldığında Hz. Nuh’un kendi kavmiyle olan mücadelesinden bahsederken aynı zamanda onların yaptıkları sapkınlıkları bırakmamaları ve Allah’a iman etmemeleri durumunda Allah tarafından cezalandırılacakları açıkça belirtilmektedir. Allah tarafından verilecek olan bu cezanın da tûfan olacağı açıkça belirtilmemektedir. Yine tûfandan korunmak için de yapılacak olan geminin de belirtilen surenin ilgili ayetlerinde açıkça geçmediğini görmekteyiz.

Hud suresinde Hz. Nuh ve tûfan olayı Nuh suresine göre daha ayrıntılı bir şekilde anlatılmakta olup Hz. Nuh’un peygamberlik mücadelesi ve kavmiyle yaşadığı olaylar ile ilgili ifadeler ayetlerde şöyle geçmektedir:

“Andolsun ki biz, Nuh’u da (peygamber olarak) kavmine gönderdik. (O:) “Şüphesiz ben sizin için (azaba karşı) apaçık bir uyarıcıyım. Allah’tan başkasına ibadet etmeyin. Gerçekten ben, size (gelecek) acıklı bir günün azabından korkuyorum.” (demişti). Kavminin inkârcı ileri gelenleri de: “Biz, seni, ancak bizim gibi bir insan olarak görüyoruz. Basit ve dar görüşlü aşağı (insan)larımızdan başkasının sana uyduğunu da görmüyoruz. Sizde, bize karşı bir üstünlük olduğunu da görmüyoruz. Aksine biz, sizin yalancı olduğunuzu düşünüyoruz.” dediler. (Nuh) dedi ki: “Ey kavmim! Söyleyin bana, ya ben Rabbim’den (dâvâmı ispat için verilen) açık bir delil üzerinde isem ve (Rabbim) bana katından bir rahmet (peygamberlik) vermiş, size de bu gizli bırakılmışsa, siz ondan hoşlanmadığınız halde, biz sizi on(u kabul)e zorlayabilir miyiz?” (Asla!) “Ey kavmim! (Tebliğimden dolayı) sizden bir mal istemiyorum. Benim mükâfatım Allah’tan başkasına ait değildir. Ve (siz aşağı

görüyorsunuz diye) ben inananları kovacak değilim. Çünkü onlar Rablerine kavuşacaklardır. Fakat ben, sizi cahillik eden bir topluluk olarak görüyorum.” “Ey kavmim! Ben onları kovarsam, Allah’a karşı bana kim yardım eder? Hiç düşünmez misiniz?” “Ben size: ‘Allah’ın hazineleri benim yanımdadır.’ demiyorum. (Ben kendiliğimden) gaybı da bilmem. Doğrusu ben bir meleğim de demiyorum. Gözlerinizin hor gördüğü (mü’min) kimseler için: ‘Allah onlara asla bir hayır vermeyecek.’ de diyemem. Allah onların içlerinde olan şeyleri çok iyi bilir. (Eğer onları, siz iman edeceksiniz diye kovarsam) o takdirde ben mutlaka zalimlerden olurum.” “Dediler ki: “Ey Nuh! Gerçekten bizimle (dinine davette) mücadele ettin; üstelik bizimle mücadelende çok ileri gittin. Şâyet doğru söyleyenlerden isen, haydi bizi tehdit ettiğin (o acıklı azâb)ı bize getir!” “(Nuh:) “Onu size, dilerse ancak Allah getirir, (O’nu) aciz bırakacak değilsiniz.” “Eğer Allah, sizi (bu asi halinizden dolayı) sapıklıkta bırakmak isterse, ben size öğüt vermek istesem de öğüdüm size fayda vermez. O sizin Rabbinizdir ve ancak O’na döndürüleceksiniz.” “(Resulüm!) Yoksa o (Nuh’un kıssası)nı, “kendisi uydurdu” mu diyorlar? De ki: “Ben onu kendim uydurmuşsam suçum bana aittir. Hâlbuki ben (iftira etmek sureti ile) işlediğiniz (bu) suçlardan uzağım.” “Nuh’a vahyolundu ki: “Kavminden iman etmiş kimselerden başkası (artık asla) inanmayacak. O halde sen, onların yapmakta olduklarına üzülmel!” “Gözetimimiz (altında) ve vahyimizle gemiyi yap! Zulmedenler hakkında da (kurtulmaları için) benden bir istekte bulunma! Çünkü onlar (suda) boğulacaklardır.” “(Nuh) gemiyi yapıyordu; kavminin (inkârcı) birtakım ileri gelenleri de ona uğradıkça, onunla alay ediyorlardı. (O) dedi ki: “Bizimle alay ediyorsanız edin (bakalım!) Biz de sizinle, sizin alay ettiğiniz gibi alay edeceğiz. “Kendisini rezil (ve perişan) edecek bir azabın kime geleceğini ve daimî bir azabın kimin üzerine ineceğini yakında görüp öğreneceksiniz.” “Nihayet buyruğumuz gelip tandır kaynadığı, (yeryüzünde suların kaynayıp fışkırdığı) zaman Nuh’a: “(Hayvanların) her birinden (erkekli dişili) birer çifti, hakkında (boğulmaları için) söz geçmiş olanlar dışında çoluk çocuğunu ve iman edenleri içine yükle.” dedik. Zaten beraberinde bulunan az sayıdaki kimseden başkası iman etmemişti.” “(Nuh) dedi ki: “Binin (geminin) içine. Onun akıp gitmesi de (demir atıp) durması da Allah’ın adıyladır. Şüphesiz ki Rabbim çok bağışlayan, çok merhamet edendir.” “O (gemi) onlarla dağlar gibi dalgalar içinde seyrederken, Nuh, bir kenara çekilmiş durmakta olan oğlu (Yam’a): “Ey oğulcuğum! Bizimle beraber (gemiye) bin, kâfirlerle beraber olma!” diye seslendi.” “(Oğlu) dedi ki: “(Hayır!) Beni sudan koruyacak (yüksek) bir dağa sığınacağım.” (Nuh da): “Bugün Allah’ın (azap) emrinden kendisinin esirgediğinden başka hiçbir korunacak yoktur.” dedi. Ve aralarına dalga girdi, o da boğulanlardan oldu.” “(Nihayet:) “Ey yeryüzü! Suyunu yut! Ey gök! Suyunu tut!” denildi.

Su çekildi, (helak olmaları için) iş bitirildi, (gemi de) Cudi'nin üzerine (yahut Cudi dağının üzerine) oturdu ve zalimler topluluğu için: "Uzak olsunlar (yok olup gitsinler!)" denildi. "Nuh Rabbine şöyle seslendi: "Ey Rabbim! Benim oğlum da elbette benim ailemdendir. Elbette ki senin (ailemi kurtarma) vaadin haktır ve sen hâkimlerin hâkimisin." "(Allah) buyurdu ki: "Ey Nuh! O (oğlun, inanmayıp âsî olduğundan) senin ailenden değildir. Doğrusu o (nun yaptığı), iyi bir iş değildir. O halde, bilgin olmayan şeyi benden isteme! Doğrusu ben, sana cahillerden olmamanı öğütlerim." "(Nuh) dedi ki: "Ey Rabbim! Bilgin olmayan şeyi senden istemekten sana sığınırım. Eğer beni bağışlamaz ve bana merhamet etmezsen ziyana uğrayanlardan olurum." "Denildi ki: "Ey Nuh! Sana ve beraberinde olanlardan (gelecek nice mü'min) ümmetlere bizden selamet ve bereketlerle (gemiden) in. (Onların bir kısmından da gelecek) öyle birtakım (kâfir) ümmetler vardır ki biz onları da (dünyadan bir müddet) faydalandıracağız, sonra onlara tarafımızdan acıklı bir azap dokunacaktır." "(Resulüm!) İşte bunlar, bilinmeyen haberlerdendir ki sana onları vahyediyoruz. Onları, bundan evvel ne sen biliyordun ne de kavmin. O halde sabret; şüphesiz ki (mutlu) son, takvâya eren (Allah'ın emirlerini tutup, günahlardan sakınan)larındır." (Hûd Sûresi: 25-49)

Hud Suresindeki âyetler Hz. Nuh ve onunla beraber gemiye binen ailesinin dışında gemiye alınan hayvanlar ve tûfan hadisesinden bahsetmekle birlikte geminin oturduğu mekân olan dağın adı veya vasfı olarak "Cûdî" ibaresi de kullanılmıştır (Geçit, 2020: 164).

Kur'an'da Nûh'un gemisi, Hud suresi dışında Mü'minûn sûresi 27. âyetlerde açıkça gemiden bahsedilir. Şuarâ sûresi 26/119. âyette, "Dolu geminin içinde" ve el-Kamer 54/13. âyette yer alan "Çivilerle perçinli levhalardan oluşan gemi" ifadeleri ile gemiden bahsedilir (Çakıroğlu ve Derin, 2021: 297).

1.2. Tarihi Kaynaklara Göre Nuh tûfanı

1.2.1. İslam Tarihi ve Tefsir Kaynaklarına Göre Tûfan Anlatımı

Hz. Nuh rasullerin ve ulu'l-'azm peygamberlerin arasında ilk sırada yer alır. Allah kendisinden misak almıştır. Hz. Nuh, semavî dinlerin kutsal metinlerinde adından bahsedilen Allah'ın sevdiği, sabretmeyi ve şükretmeyi bilen iyi bir kul ve aynı zamanda bir elçidir. Kur'an'ın çeşitli surelerinde Hz. Nuh ve tebliği hakkında çokça bilgi verilmesinin yansıra "Nuh Suresi" ismiyle de bir sure yer almaktadır. Kur'an'ın ilgili suresinde Hz. Nuh'un kıssasından bahsedilirken Kitab-ı Mukaddes ve dinî- kültürel anlatımlardan farklı bir yol izler ve kıssa ile ilgili detaylı bilgilere yer vermez. Hz. Nuh ile ilgili malumatlara

İslam tarihi kaynaklarında ilk başlardan beri yer verilmiş, bu malumatlar zaman içerisinde çoğalarak günümüze kadar gelmiştir (Çelem, 2016: 50).

Olayın tarihi ve Tefsir kaynaklarına yansımalarına şu şekilde değinebiliriz:

İbn Kesir'in İbn Cerir'den naklettiğine göre; "Tûfan kuvvetli bir kayda göre Ağustos ayının on üçüncünde başlamıştı. Allah bu konuda şöyle buyurdu: "Sular azdığı anda sizi gemiye bindirdik." Bazı müfessirler su dağın en üst bölgesine kadar çıktı. Yerden 15 zira' yukarı çıktı diye söylemektedirler. Ehl-i kitapta anlatılana göreyse 80 zira' yükselmiştir. Tüm yeryüzüne yayılmış-tır. Tûfanın başlamasıyla yeryüzünde hiçbir canlı kalmadı. Abdurrahman b. Zeyd b. Es-lem; "Yeryüzünde bir karış dahi olsa suyun kaplamadığı yer kalmadı" demektedir (Özdemir, 2016: 562).

Kur'ân ayetlerini ilmî gerçeklerle ilişkilendirerek tefsir yazan Tantâvî b. Cevherî'nin (öl. 1940) Tûfan hadisesiyle ilgili önemli bir değerlendirmesi olmuştur. Kendisine göre dünya tarihinde belirli bir bölgeye ait ve dünyanın geneli ile ilgili olmak üzere iki tür tûfan olayı meydana gelmiştir: Dünya küresi, yer bilimcilere göre birbirinden farklı tabakalardan oluşmakta ve bu tabakalardan bir tanesi de 'tûfan dönemi' olarak isimlendirdikleri tabakayı oluşturmaktadır. Bu vakitte dünya küresinin hepsi sular altında kalmıştır; bazı canlıların ırkı tükenirken bazıları da dağlar ve tepelerde açlıktan yaşamlarını yitirmiştir. Bunların da kalıntıları tespit edilmiştir. Ancak bu, tûfan hadisesinden önce insanın yeryüzündeki varlığı ile ilgili bilgisine ulaşılammıştır. İkinci tûfan olayı ise ilahî kitapların bahsettiği bölgesel olanıdır; Cevherî, Karadeniz bölgesinde büyük bir denizin olduğuna değinir ve Kafkas dağlarının yükselmesi sonucu denizin bölgede yaşamakta olan halkı suda boğduğundan bahseder. Arkeolojik verileri baz alarak hareket eden Tantâvî'ye göre Kur'an'da bahsedilen tûfan olayının bölgesel çaplı olduğu kanaatine vurgu yapmaktadır. Ayrıca Tantâvî tûfan olayının iki defa oluştuğunu söyleyerek onun küresel olduğu ile ilgili arkeolojik kalıntılar bulunduğunu söyleyenlerin ilahî kitapta -özellikle Kur'ân'da, zira Tevrat tûfanın küresel olduğunu söylemekte olup bahsedilenle çelişmediği yargısını ortaya koymaktadır.

Reşîd Rızâ ise Kur'ân'ın zahirine ve sahih hadislerle değinerek tûfanın bütün yeryüzünü değil de sadece Nûh (a.s) kavminin yaşadığı yeri kapsadığını belirtir. Bununla birlikte dağların tepesinde yer alan bazı deniz canlılarının, kabuklarının ve de deniz taşlarının var olması tûfanın bütün yeryüzünde vâki olduğuna kanıt olamayacağını söyler, zira Reşîd Rızâ'ya göre, bunların, dağların oluşum safhasındaki deryalardan yükselirken kalması daha

mantıklıdır. Muhammed Abduh'un ortaya attığı bu görüş, Merâğî (öl. 1952) tarafından da aynı söylemle nakledilmiştir (Kaya, 2021: 63).

İbn Sad'ın ifadesine göre Hişam b. Muhammed b. Saib el- Kelbi'nin kendi babasından, onun da Ebu Salih'ten aktardığına göre İbn Abbas, şöyle demiştir:

“Nuh doğduğu zaman (babası) Lamek, (yüz) seksen iki yaşındaydı ve o zamanlar halkı kötülüklerden sakındıracak kimse yoktu. Onun için Allah, Nuh'u dört yüz seksen yaşında iken onlara peygamber olarak gönderdi. Nuh, peygamberlik görevi kapsamında yüz yirmi sene onlara davette bulundu. Sonra Allah, ona gemi yapması emrini verdi. O da gemiyi yaptı. Nuh, altı yüz yaşında iken gemiye bindi ve boğulanlar boğuldu. Tûfandan sonra üç yüz elli sene yaşadı. Nuh'un oğlu Sam doğdu ki beyaz ve kızıl tenliler onun neslindendir; ardından Ham doğdu ki siyah tenliler onun neslinden olup aralarında beyaz tenli olanlar azdır; akabinde Yafes doğdu ki onlarda kumrallık ve kırmızı tenlilik vardır ve Kenan doğdu ki boğulan kişi budur. Araplar ona Yam adını verirler. Nitekim Arapların şöyle bir sözü var: “Muhakkak ki Ham, amcamız Yam; her ikisinin annesi ise birdir.” Nuh, gemiyi Nevz dağında inşa etti. Ondan sonra tûfan başladı. Nuh ve beraberindeki bu oğulları, oğullarının hanımlarından oluşan gelinleri ve ona inanmış olan Şitoğlularından yetmiş üç kişi gemiye bindiler. Gemide seksen kişiydiler. Ayrıca beraberinde her cinsten birer çift bindirmişti. Geminin uzunluğu, atam Nuh'un arşınıyla üç yüz arşın, eni elli arşın ve yüksekliği otuz arşındı. Su yüzeyinde kalan kısmı ise altı arşındı. Gemi çok katlıydı; onun için biri diğerinin altında bulunan üç adet kapı yapılmıştı. Allah, kırk gün ve kırk gece yağmur indirdi. Vahşi hayvanlar ve bütün kuşlar, yağmura tutulunca Nuh'a yöneldiler ve onun emrine girdiler. O da Allah'ın ona emrettiği şekilde her cinsten birer çifti gemiye bindirdi. Âdem'in naaşını da yanına aldı ve onu kadınlarla erkeklerin arasına engel olarak koydu. Recep ayından on gece gece gemiye bindiler ve Muharrem ayında Aşure günü dışarı çıktılar. Onun için Aşure günü oruç tutanlar oruç tuttu. Sular, Allah'ın şöyle buyurduğu gibi iki koldan gelmişti: “Bardaktan boşanırcasına dökülen bir suyla göğün kapılarını açtık. Yerden de pınarlar fışkırttık. Takdir edilmiş bir iş için sular bir araya gelmişti.”¹⁵ Dolayısıyla suyun bir kısmı gökten, bir kısmı da yerdendi. Sular, yeryüzündeki en yüksek dağın on beş arşın üstüne çıkmıştı. Gemi, altı ay boyunca herhangi bir şeyin üzerinde durmadan içindekilere yeryüzünün tamamını gezdirdi. Hatta gemi, Harem'e gelmiş ve içine girmeden etrafında bir hafta dolaşmıştır. Adem'in inşa ettiği ev (Kabe) yükseltilerek su altında kalmaktan kurtarılmış; Beytulma'mur¹⁶ ve Hacerulesved, Ebukubeys dağının üstüne çıkarılmıştı. Gemi, Harem'in etrafını dolaştıktan sonra içindekilerle birlikte yoluna devam etti ve nihayet

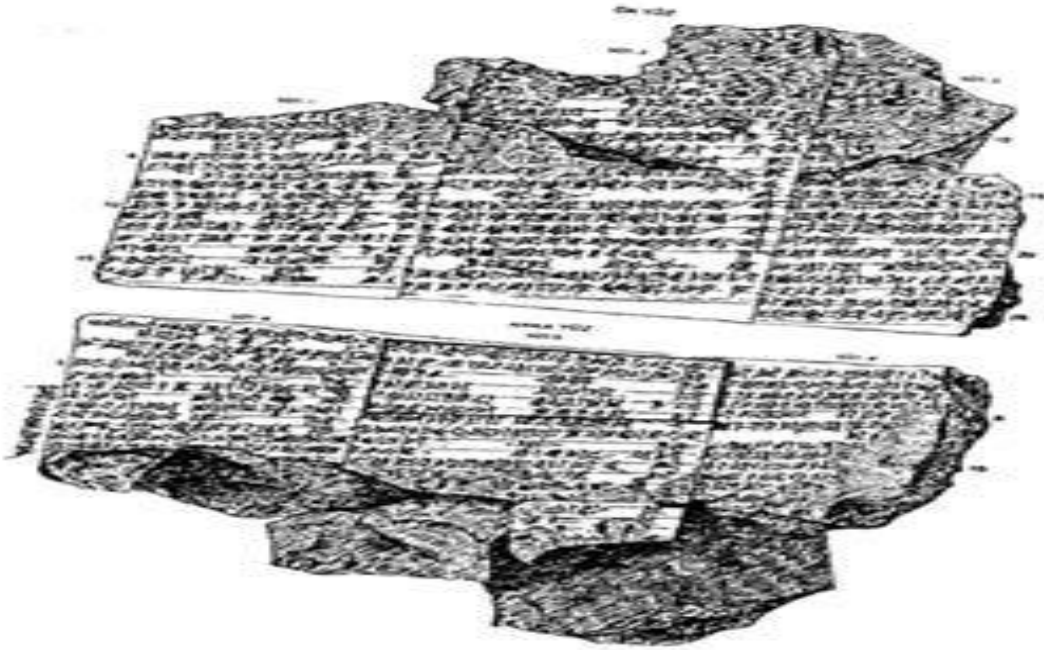
Cudi’de durdu ki burası Musul topraklarından el-Hısnen’de bulunan bir dağdır. Gemi, altı ay sonra Cudi’ye inmişti. Altıncı ayın sonunda “Zalimler topluluğu yok olsun!”17 denildi. Gemi Cudi’ye oturduğunda da “Ey yer, suyunu çek ve ey gök sen de tut!”18 denildi. Böylece yer, suyu içine aldı. Gökten inen sular, yeryüzünde gördüğünüz şu denizlere donuştı. Yeryüzünde tûfandan kalan son şey, Hısma’daki sudur; tûfandan sonra kırk sene varlığını korumuş, sonra yok olmuştur. Nuh, bir köye indi; onlardan her bir kişi kendisine bir ev inşa etti. Onun için burası, Suku’s- Semanın diye adlandırıldı. Kabil oğullarının tamamı boğulmuştu. Nuh ile Âdem arasında kalan atalar İslam dinine mensuptular. Nuh, aslanın hummaya yakalanması, güvercinin evcilleşmesi ve karganın geçim sıkıntısı çekmesi için dua etmişti. Nuh, Kabil oğullarından bir kadınla evlendi ve bu evlilikten Yunatin adını verdiği bir çocuğu doğdu. Çocuk, Ma’lenur Şemsa denilen doğudaki bir şehirde doğmuştu. Semanın Köyü onlara dar gelmeye başlayınca Babil’e taşınmış ve o şehri kurmuşlardı. Şehir, Fırat ile Sarat nehirleri arasındadır. Yüzölçümü on ikiye on iki fersah civarındadır. Kapısı, Kufe köprüsünü geçince sağ tarafta bulunan bugünkü Duran mevkiindeydi. Burada çoğaldılar; öyle ki sayıları yüz bine ulaştı ve hala İslam dini uzereydiler. Nuh, gemiden indiğinde Adem’i Beytulmakdis’te defnetmişti. Sonunda Nuh, (tûfandan üç yüz elli sene sonra) öldü.” (Güneş, 2014: 35-36).

1.2.2. Sümerlerde Tûfan Anlatımı

Sümerliler, Mezopotamya’nın güney kısmında Dicle ve Fırat nehirlerinin Basra Körfezi’ne yaklaştığı ve denize döküldüğü yerlere İ.Ö. 4000 yıllarında gelip orada çok güçlü ve büyük bir uygarlık kuran köklü bir millettir. Ayrıca “Sümer” kelimesinin “su adamları ya da sudan gelenler” anlamlarında kullanılan “Subarlar” sözcüğüyle aynı kökten geldiği de söylenmektedir (Atik, 2018: 5).

19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren yapılan kazılar sonucunda elde edilen kalıntıların bilhassa tabletlerin dilbilimciler tarafından çözümlenerek tarihe kazandırılması sayesinde bu köklü medeniyet ile ilgili detaylı bilgiye sahip olunabilmiştir. Sümerler, günlük hayatın birçok alanında yaptıkları çalışmalarla anılıyor olsa da esasında yazının gün yüzüne çıkmasına dair ilk buluntu olarak kabul edilen tabletlerin ve bu tabletlerde kullanılan yazı sistemi ile “Tarih Sümerle Başlar” düşüncesinin oluşmasını sağlamışlardır. Bu yazı, işaretlerin yaş kilin üzerine günümüzde kullanılmakta olan kalem ile aynı görevi gören ucu üçgenimsi, ince ve uzun bir kamışın bastırılması ile yazılmasından dolayı çivi yazısı ismini almıştır. 1914 yılında Arno Poebel’in Philadelphia Üniversite Müzesi Nippur koleksiyonunda yayımlanan tablet (Resim 1.2.2) içerisinde tûfan hadisesinin de yazıldığı

görülmüştür. Üzerinde çokça hasar olan tablet MÖ 3000'e tarihlendirilmiştir (Tekin, 2022: 48).

Resim 1: Tûfan hikâyesinin yer aldığı Sümerce Tablet'in kopyası (Tekin, 2022: 48)

Philadelphia Üniversitesi Müzesi'nde yarısı kırık vaziyette bulunan ve yukarıda resmi olan tablette tûfan hadisesinin Sümerce ve şiir tarzında anlatıldığı belirtilmektedir. Tablet kırık bir vaziyette olduğu için tûfan hadisesi ile ilgili bilgilerin yalnızca bir kısmı okunabilmiştir. Ancak okunabilen kısımların da tûfan hadisesi hakkında yeterli düzeyde aydınlatıcı bilgiler içerdiği gözlemlenmektedir. Tablet'in okunabilen kısımlarından da anlaşılacağı üzere Tanrıların insanlara kızdığı için tûfan çıkarmaya karar verdikleri anlatılmaktadır. Aktarılan bilgilere göre bazı Tanrılar bu kararın acımasız olduğunu söyleyerek karardan hoşlanmaz ve üzüntü duyarlar. Daha sonrasında da Ziusudra isimli dindar, içinde Tanrı korkusu olan, düşler ve büyülü sözlerle tanrısal vahiyleri hep gözetken bir kral olarak tasvir edilen kişiye tanrılardan biri tarafından bir duvar arkasından tûfanın olacağı bildirilir. Tablette tûfan hadisesi okunabildiği kadarıyla şu şekilde yer almaktadır (Kareem, 2019: 13-14):

“Tûfan...

.....

Öyle karar alındı.....

O zaman Nintu..... gibi gözyaşı döktü,
Kutsal İnanna halkı için bir ağıt tutturdu,
Enki kendi kendine karar aldı,
An, Enlil, Enki ve Ninhursag
Göğün ve yerin tanrıları An ile Enlil'in adını söylediler
O zaman kral Ziusudra,'nın paşışu'su,
Dev bir inşa etti;
Alçakgönüllülükle, itaatle, saygıyla, o
Her gün uğraşarak, durmadan
Her türlü düşü görerek
Göğün ve yerin adlarını anarak
.... tanrılar bir duvar.....
Ziusudra, duvarın yanında durarak, dinledi.
'Solumda, duvarın yanında dur
Duvarın yanında sana bir söz diyeceğim, sözümü dinle,
öğütlerime kulak ver:
Bizim . .'mızla bir tûfan ibadet merkezlerini silip süpürecek; İnsanoğlunun tohumunu
kurutmak için
Karar böyle, tanrılar meclisinin sözü.
An ve Enlil tarafından verilen emirle
Krallığı, kanunu (sona erdirilecek).'

Bu bölümden sonra tabletin 40 dizelik kırık parçası gelmektedir. Bu bölümde Ziusudra'nın geminin nasıl yapılacağı konusunda bilgiler anlatılıyor olmalıdır. Tabletten okunabilen kısımlarına yine geldiğinde, tûfan hadisesinin olduğu ve tüm dünyayı kaplamasından sonra dünyanın yedi gün, yedi gece sular altında bırakıldığı anlatılmaktadır. Daha sonrasında güneş tanrısı Utu ışıklarını her yere saçarak ortaya çıkar ve Ziusudra, bu tanrının önünde yerlere kapanarak ona kurbanlar sunar. Bununla ilgili dizeler ise şöyle geçmektedir (Kareem, 2019: 15):

“Olağanüstü kuvvetli fırtınaların hepsi, bir olup saldırdılar,
Aynı anda tûfan ibadet merkezlerini kapladı.
Yedi gün yedi gece boyunca,
Tûfan ülkeyi kasıp kavurdu,
Fırtınalar koca gemiyi azametli dalgalara çarpıp dururken,
Işığını yere göğe saçan Utu çıktı.
Ziusudra koca geminin bir penceresini açtı,
Kahraman Utu koca ışınlarını koca geminin içine saldı.
Kral Ziusudra,
Utu’nun önünde yerlere kapandı,
Bir öküz kesti kral, bir koyun kesti.”

1.2.3. Gılgamış Destanında Tûfan Anlatımı

Yaklaşık olarak MÖ 1200 yıllarında oluşturulduğuna inanılan ve Akadça kaleme alınmış olan Gılgamış Destanı’nın şeytan kovan manasına gelen “Sınleqe’unnenni” adında bir yazman tarafından tabletlere yazıldığı bilinmektedir. Birbirinden farklı 12 tabletten oluşan Gılgamış Destanı’ndaki 11. tablette ise tûfan hadisesinden bahsedilmektedir. Bulunuş tarihine göre ilk niteliği taşıyan destanın en önemli özelliklerinden biri de birkaç kelime dışında hatasız bir şekilde ele geçmiş olmasıdır. Bu özelliğiyle bugüne kadar bulunan destanlar arasında en belirgin olması yönüyle en eski destandır.

Resim 2: Gılgamış Destanı’nda Tûfan Hikâyesinin Yer Aldığı 11. Tablet (Tekin, 2022: 58)

Gılgamış Destanı’nda tûfan hadisesi, Gılgamış’ın tûfan hadisesinden sonra hayatta kalmayı başarabilen Utnapiştım’e ölümsüzlüğün gizemini sorması ile başlar. Bunun nedeni ise Gılgamış’ın dostu Enkidu’yu kaybetmesidir. Utnapiştım ise bu gizemi başından geçen tûfan hadisesini anlatarak cevap vermeyi yeğler.

“Gılgamış şöyle dedi

Uzaktaki- Utnapiştım’e:

“Sana bakıyorum

Utnapiştım: Hiç de

Farklı görünmüyorsun (benden):

Bana benziyorsun!

Tek farkımız şu:

Savaşacak yürek yok (artık) sende.

Yan gelip yatmaktan başka

Bir şey yapmıyorsun!

[Söyle bana] nasıl oldu da Tanrılar Meclisi

Arasına katılıp ölümsüzlüğe eriştin!

Bunun üzerine, Utnapiştım şöyle dedi

Gılgamış’a:

“Sana bir sır açıklayacağım

Gılgamış,

Tanrıları

Bir sırrını anlatacağım sana!

Fırat’ın [kıyısına]

Kurulmuş

Şurupak Kenti,

Tanrıların doluğu

Eski kent, biliyorsun.

İşte orada tûfanı kışkırtmak

Hevesine kapıldı (en) yüce tanrılar.”

Başlangıçta dostunu kaybeden Gılgamış, Utnapiştim’e ulaşarak, önce ona benzediği söylemiş sonrasındaysa kendisini küçük görmüştür. Tûfan hadisesinden sonra hayatta kalmayı başarabilen tek kişi olan Utnapiştim ise bu sırrı Gılgamış’a anlatmaya karar verdiğini söyler. Olayın, Fırat Nehri’nin kıyısındaki Şurruapak kentinde geçmekte olduğunu ve tanrıların bu duruma çok istekli oldukları belirtilir. Öyle bir durum ki tanrı Ea, tanrı Enlil’e tûfan hadisesi konusunda kimseye haber vermeyeceğine yemin eder. Bu yüzden de kamış bir çit kullanarak bu durumu haber verir:

“Kamış çit! Ey kamış çit!

Duvar! Ey duvar!

Dinle, kamış çit!

Hatırla (bunu) duvar:

Ey Şurruapak’ın Kralı

Ubar Tutu’nun Oğlu,

Yık evini de

Bir gemi yap (kendine)!

Yüz çevir dünya nimetlerinden

İstiyorsan eğer sağ salim yaşamak!

Birlikte bin gemiye

Hayvanların her türlüleriyle

Yapacağın geminin

Eni boyuna

Eşit olsun

Güvertesini örten çatı

Apsu’nunki gibi olsun!”

Kamış aracılığıyla Utnapiştim’e haber gönderilir. Açık olarak söylenmeksizin evini yıkarak bir gemi yapmasını söyler. Dünyadaki tüm nimetlerden vazgeçmesini ister. Yaşamını devam ettirebilmesi için bu gerekli olmalıdır. Geminin eni boyuna eşit ve her türlü hayvanı da barındırmalıdır. Belirtilen süreç gemi yapımı için ekibin bir araya gelmesi ve geminin yapımının başlanmasıyla devam eder. Geminin yapımı çok detaylı olduğundan sonrasında bir ziyafet verileceği belirtilmektedir:

“Sığırlar kestirdim

Ustalar için

Ve de koyunlar boğazlattım her gün.

Halis bira,

Zeytinyağı ve şarap

Tüketti bu işçiler

Sanki Akitu şenliği idi Kutladıkları.”

“O sizin üstünüze talih yağmuru yağdıracak

Sürüyle kuş, en nadir bulunan balıklar.

Zengin hasat verecek size.

Şafakta, ekmek;

Gece, buğday sağanağı- boşaltacak üstünüze”

Bu nasihati hatırlayan Utnapiştim buğday sağanağı başladığında ambar kapağını kapatarak beklemeye başlar ve en sonunda tûfan başlar:

“Nergal

Açtı gök (savaklarının) vanalarını

Ve Ninurta

Taşırdı (yukardan) barajların sularını

Cehennem tanrıları

Meşaleleriyle

Ülkeyi tutuştururken.

Göğü

Ölüm sessizliğine bürüdü Adad,
Işıyan (her şeyi)
Karartarak.
Bir çömlek gibi
Paramparça ettiler ülkeyi.
İlk gün
Kudurmuş gibi esti fırtına
Ve (lanet yağ)dı
İnsanların üstüne
Göz gözü görmüyordu.
Oluk oluk akan bu sularda
Kalabalıklar görülmez oldu gökten.
Bu tûfandan dehşete düşen
Tanrılar
Kaçıp
Göğün en tepesine tırmandılar.
Köpekler gibi tortop olmuşlardı orada
Ve yere çömelmişlerdi.
Doğuran bir kadın gibi
Bağırıyordu Tanrıça”

Tûfan oluşmuş ve tüm şiddetiyle devam etmekteydi. Tûfanın şiddetinden ötürü tanrılar yukarı kaçmış ve tanrıça bu karar için kendini suçluyordu. Tanrıçanın dışında diğer tüm tanrılar da üzgündü. Yedinci gün sonunda tûfan sona erdi. Utnapiştim dışarıya bakarak:

“Sessizlik hüküm sürüyordu!

Balçığa dönüşmüştü

Bütün insanlar;

Ve denizin üstü

Bir taraça-dam gibiydi.

Nissir dağı

Gemi o dağa oturmuştu”

“Bir güvercin salıverdim.

Güvercin uçu gitti

Sonra geri geldi:

Kanacak bir yer bulamadığı için

Geri geldi.

(Sonra) bir kırlangıç

Salıverdim.

Kırlangıç uçu gitti:

Ama geri geldi:

Kanacak bir yer bulamadığı için

Geri geldi.

(Sonra) bir karga

Salıverdim:

Karga uçu gitti

Ama suların çekilmiş olduğunu görünce

Ne bulduysa yemeğe koyuldu, gak gak öttü, pıskırdı

Ama geri dönmedi artık.

Bunun üzerine, (her şeyi) dört bir yana savurdum,

Ve bir yemek şöleni hazırladım tanrılara.

Dağın doruğunda bir sofra kurdum:

Her bir yana

Yedi şarap küpü yerleştirdim

Ve, bu küplerin gerisinde, buhurdanlara

Güzel kokulu <kamış>, sedir ve mersin ağacı yaprağı doldurdum,

Tanrılar bu güzel kokuyu alınca

Sinekler gibi üşüştüler

Sofranın başına”

Ziyafete katılan tanrılardan Enlil, tûfandan sonra bile insanların hâlâ yaşadığını fark edince öfkelenir. Ancak Ea tam da bu sırada araya girerek cezayı haksız bulduğunu belirtir:

“Suçlu kimse

Onu cezalandır (sadece)

Ve günahının cezasını

Günahkâr çeksin (sadece)

(Ya da) öldüreceğine

Bağışla onları,

(Yok etmeye) kalkışma,

Acı onlara!”

Enlil hatasını anlamış olacak ki Utnapiştım ve karısını gemiye çıkartarak diz çöktürür. Sonra onları kutsayarak ölümsüz kılar:

“Utnapiştım, şimdiye kadar

Ölümlü bir yaratıktı sadece,

Bundan böyle, o ve karısı

Biz tanrılar gibi ölümsüz olacaktır!

Ama uzakta:

Irmakların Ağzı’nda yaşayacaklardır!”

Utnapiştım ve karısı ölümsüzlükle ödüllendirilmiştir. Ancak “Irmakların Ağzı” bu ölümsüz hayat için yaşamlarını sürdürebilecekleri tek yerdir. Bu yer cennet ile ilişkilendirilmektedir. Utnapiştım’ın anlattığına göre bu tûfan hadisesi sona erer ancak Gılgamış’ın ölümsüzlüğe ulaşma hırsı destanı oluşturan diğer bölümlerde devam edecektir (Tekin, 2022: 57-64).

1.2.4. Babillerde Tûfan Anlatımı

Babiller M.Ö. 1894 yılında Mezopotamya’da Sümer ve Akad medeniyetlerinin topraklarında egemenlik kurmuş tarihi bir uygarlıktır. Sümer topraklarında hüküm sürmüş diğer toplumlar gibi onlar da Sümerlerin kültüründen, dil yapısından ve yazısından etkilenmiştir. Diğer kültürlerde görüldüğü gibi Babillerde de tûfan hadisesine ünlü tarihçileri Berossus’ un M.Ö. 280’ lerde yazdığı ‘Babil Tarihi’ adlı kitabında rastlanmaktadır. Belirtilen eserde de olayın kahramanı ‘Xisutros’ olarak anılmaktadır. Ancak arada küçük farklar olsa da eser ‘Gılgamış’ ile neredeyse aynıdır. Bunun nedeni olarak da güçlü kültürlerin kendilerinden sonra gelenleri büyük oranda etkilemesinden kaynaklanmaktadır. Sümer ve Akadların tûfan hadiselerinden etkilenen Babillerin tûfan anlatıları da neredeyse onlarınkiyle aynıdır (Atik, 2018: 5).

1.3. Nuh tûfanının Bilimsel Çalışmalardaki Yansımaları

Tarihsel süreç içerisinde Nuh tûfanı dini kaynakların dışında bir sürü bilimsel çalışmalara konu olmuştur. Bu bilimsel çalışmalara iki başlık halinde değindik.

1.3.1. Arkeolojik Kaynaklara Göre Yansımaları

Rabar Faisal Kareem, 2019 yılında hazırladığı “*Arkeolojik ve Yazılı Belgelere Göre Tûfan Coğrafyası*” başlıklı çalışmasında tûfan hadisesine ilk defa Mezopotamya uygarlıkları içerisinde büyük bir öneme sahip olan Sümerlilere ait tabletlerde rastlandığını belirtmektedir. Bunun yanı sıra yine Babil tabletlerinde, Hitit kayıtlarında, Yunan mitolojisinde, Asya’nın ilkel kavimlerinde, Hint destanlarında, Sami mitolojisinde ve İbrani öykülerinde, Avusturalya ve İran efsanelerinde de tûfan hadisesine rastlandığı belirtilmektedir. Yine aynı tezde, birbirinden çok uzak hatta aralarında hiçbir kültürel yakınlığın dahi olmadığı toplumlarda tûfan hadisesinin benzer şekillerde anlatılmasının çok şaşırtıcı olduğuna değinmekle beraber tûfan hadisesinin geçtiği eserlerin bir bütün olarak incelenmesi neticesinde olayın genellikle Mezopotamya kökenli olduğunun anlaşıldığından bahsetmektedir.

Tezde, özellikle arkeolojik bulguların belirtilen coğrafyada çok büyük çaplı bir sel baskının olduğuna kanıt oluşturduğuna ve bu sel neticesinde, bölgede yaşam koşullarının ve medeniyetin sekteye uğradığına değinilmektedir. Nitekim İngiliz Arkeolog Sir Leonard Woolley tarafından bölgede 1920’lerde yapılan araştırmaya göre bu bölgede bir tûfanın meydana geldiğinin tespit edildiğine değinen Rabar Faisal Kareem, tûfan hadisesinin oluştuğu coğrafya ve etkisi altına aldığı alanla ilgili de arkeolojik ve yazılı kaynaklarda farklı

bilgilerin bulunduğunu, araştırmacıların da tûfanın bölgesel mi yoksa evrensel mi olduğuyla ilgili ortak bir düşünceleri bulunmadığını ve sonuç olarak tarihi ve sözlü kayıtların yanı sıra, somut deliller, tûfandan sonra Hz. Nuh'un gemisinin Cudi dağına oturduğuna işaret ettiğine ve bunun akabinde Hz. Nuh ile birlikte tûfandan kurtulanların Cizre, Bazebody ve Mezopotamya ovası boyunca yayılarak insanlığın neslinin buradan yayılmasını sağladıklarını belirtmektedir.

Yahya ATİK, 2018 yılında hazırladığı “*Dinî Kaynaklar ve Bilimsel Bulgular Işığında Nuh tûfanı*” başlıklı Yüksek lisans çalışmasında, tûfan olayının Cudi’de bittiği ve geminin Cudi dağına oturduğu kanısında olmalarının temel nedeninin sadece işin dinî boyutunun ve mütevâtir bilginin sonucu olmadığını, bununla birlikte Hz. Nuh ve tûfanın şehre olan etkisinin ve şehrin farklı mekânlarındaki kalıntılar ve o yerlere verilen adlar, iklimi ve özellikle Hz. Nuh’a ait olduğu kabul edilen kabrin ve daha birçok nedenin bu fikrin ortaya çıkmasında etkili olduğunu savunmaktadır. Ağrı dağında ise bir sürü arkeolojik ve jeolojik araştırmalar yapılmasına rağmen kayda değer herhangi bir bulguya rastlanamadığını ve Ağrı dağının iklim ve fiziki şartlarda tûfan sonrasındaki yaşamsal faaliyetlere uygun olmadığını belirten ATİK, batılı araştırmacıların Nuh tûfanına daha fazla ilgi gösterdiklerini, ilgili hadisenin İslam coğrafyasının merkezinde meydana gelmesine rağmen Müslüman araştırmacılar tarafından özellikle arkeolojik açıdan yeterince araştırılmadığını ve bu durumun çok üzücü olduğunu vurgulamaktadır. Tezinin devamında Türkiye’de Nuh tûfanı hadisenin dünya genelinde tanıtımının yapılamamasını ve ilgili bölgelerde arkeolojik çalışmaların Ar-Ge merkezi konumuna getirilmemesini büyük bir eksiklik olarak gördüklerini belirten ATİK, Özellikle ülkemizdeki arkeologların bu hususta yetersiz kaldıklarına değinmektedir.

1.3.2. Sanattaki Kaynaklara Göre Yansımaları

Leyla KUBAT, 2020 yılında IBAD Sosyal Bilimler Dergisinde yayınlanan “*Tûfan Betimlemesi ve Sanattaki Yansımalarından Örnekler*” başlıklı makalesinde, tûfan hadisesini sanatsal yansımalarındaki görsellerle anlatmaya çalışan sanatçıların, eserlerinde tûfan hadisesi ile ilgili olarak anlatılan olayların örneğin geminin yapılışı, hayvanların gemiye alınışı, tûfan sonrası hayat vb. durumların ifade edilmeye çalışıldığına değinmektedir. Sanatçıların yine kendi devirlerindeki sanata bağlı kalarak, tûfan hadisesini fresk, resim ve mozaik gibi farklı stillerden faydalanarak yaptıkları anlatımların yanı sıra seramik ve cam gibi maddeleri kullanarak da soyut bir anlatıma başvurdıklarından bahsetmektedir.

Mustafa Gürbüz BEYDİZ,1-4 Kasım 2013 tarihinde düzenlenen 2. Turgut Reis ve Türk Denizcilik Tarihi Uluslararası Sempozyumunda sunmuş olduğu “Osmanlı Minyatür ve Ağaç Sanatında Nuh’un Gemisi İkonografisi” başlıklı bildirisinde özetle Osmanlının minyatür sanatında görülen Nuh’un gemisi betimlemelerinde sanatçıların bir kısmının kaynak olarak Kitab-ı Mukaddes’te anlatılanları aldığını, buna örnek olarak Kitab-ı Mukaddes’te geminin şeklinin horoza benzediğini ve sanatçıların da bu durumdan faydalanarak horoz şekline benzer yaptıkları resimlerin buna örnek olarak gösterilebileceğinden bahsetmektedir.

1.4. Kutsal Kitaplarda Tûfan Hadisesiyle Bağlantılı Olarak İsmi Geçen Yerler ve Özellikleri

Kutsal kitaplarda genel olarak Ararat (Ağrı) ve Cudi isimleri geçmektedir. Bu yerlerin özelliklerine başlıklar halinde şu şekilde değinebiliriz:

1.5. Cudi İsmiyle Anılan Yerler ve Özellikleri

İslam âlimleri Kur’an’da da belirtildiği gibi Nuh’un gemisinin Cudi dağına oturduğu konusunda görüş birliği içerisinde. Ancak bu âlimler, “Cudi’nin manası ve coğrafi konumu hakkında farklı görüşlere sahiptirler.

Bulunduğu bölge içerisinde Cudi ismine sahip yerleri de şöyle sıralayabiliriz: Urfa, Eca’ (Arabistan), Doğubayazıt’ta bulunan Maşar (Üzengili) köyü ve Ermenistan.

1.5.1. Urfa

Yöre halkına göre Nuh’un gemisi Şanlıurfa’da bulunan Cudi’ye oturmuştur. Ancak eldeki bilgiler ışığında şu ana kadar orada yapılan arkeolojik çalışmalarda bu fikri destekleyen ciddi bir kanıt bulunamamıştır. Bu nedenle halkın bu inancının, ilmi bir değer taşımadığını söyleyebiliriz.

1.5.2. Ecâ’

Arabistan’da Eca’ diye tabir edilen yerde Tayyi’i kabilesinin yaşamını sürdürdüğü bölgede bulunan iki dağdan biri Cudi diye anılmaktadır. Şu anki kayıtlara göre “Nuh tûfanı” veya “Nuh’un gemisi” gibi konularda araştırma yaparak geminin bu bölgede buluna Cudi dağına oturduğuna dair herhangi bir önemli görüş ortaya atan olmamıştır. Ayrıca, geminin burada bulunan Cudi dağına indiğine dair herhangi bir arkeolojik kalıntı veya tarihi bir belge bulunamamıştır.

1.5.3. Maşar/Üzengili köyü civarı (Doğubayazıt)

Denizci David Fasold'un anlattıklarına göre Hz. Nuh'un gemisi, Doğubayazıt'ın 11.3 km. güneydoğusunda, 39 derece kuzey paraleli ile 44 derece doğu meridyeni arasında bulunan Üzengili (Maşar) köyü yakınlarındadır. İsmi Cudi diye anılan yerler arasında en büyük öneme sahip olan yer burasıdır. Çünkü bu yer, Ermeni ve Batılı araştırmacıların, Nuh'un gemisini sürekli olarak aradıkları ve Ağrı dağına uzak bir mesafede olmayan bir yerdir. Ağrı dağına yakın bir yerin böyle bir isme (yani Cudi adını) sahip olması, geminin burada bulunan Cudi'ye oturduğu fikrini akıllara getirmektedir. Ancak Ekrem Akurgal'a göre, geminin 1500 metre gibi bir yükseklikte aranmasının fizik biliminde geçen birleşik kaplar kanununa göre imkânsız olduğunu çünkü böyle bir durumun gerçekleşmesi halinde bütün dünyanın 1500 metre derinlikte su ile kaplanacağını söylemiştir. Üzengili köyüne ait rakım ise 2040 ile 2050 metreleri arasındadır. Anlaşılacağı üzere bu rakamlar 1500 metrenin çok üzerindedir. Bu nedenle geminin buraya oturması mümkün değildir. Ayrıca, aynı yerde inceleme yapan bir başka araştırmacı John Morris de Üzengili köyüne giderek Hz. Nuh'un gemisine ait olduğu öne sürülen bir parça üzerinde incelemelerde bulunmuş ve inceleme neticesinde şöyle demiştir: *"Fosilleşmiş tahta parçaları olarak belirtilen şey aslında yumuşamış kayadır. Terkibinde bakır madeni olduğu için araştırmalar sırasında sinyal vermiştir. Jeolojik olarak da parçanın bulunduğu bu yerde Nuh'un gemisinin olması mümkün değildir."* Bir başka araştırmacı James Irwin de Üzengili köyünde David Fasold'un bulduğu geminin kaburgasını andıran kalıntı hakkında şunu söylemiştir: *"Bunun Nûh'un gemisi olduğuna hiç kimseyi inandırmak mümkün değildir...."* Yapılan değerlendirmeler ışığında eğer David Fasold'un ortaya attığı iddialar araştırmacılar tarafından önemli bulunsaydı, bu konuda ısrarcı olanlar, şimdiye dek bu bölgede gerekli çalışmaları yaparak gemiye ait kalıntıları ortaya çıkarırlardı. Ancak, şu ana kadar eldeki verilere göre bugüne kadar Üzengili Köyü çevresinde istenilen düzeyde arkeolojik bir kazı çalışması yapılmamıştır. Durumu özetlersek, Nuh'un gemisinin indiği Cudi, Üzengili/Maşar Köyünde bulunan Cudi değildir.

1.5.4. Ermenistan

Ermenistan'da Cudi isminde bir yer olmasına rağmen Ermeniler, geminin buradaki Cudi'ye değil, Ağrı dağına oturduğu yönünde ısrarcıdırlar. Onlara göre bugün başkentleri olan Erivan'ın, Nuh'un gemiden indikten sonra karaya ayak basarak yerleşmeye karar verdiği yer olduğunu, dolayısıyla kendilerinin de Nuh'un torununun torunu olan Hayk'tan türediklerini ve hala Nuh'un dilini konuştukları iddiasını öne sürmektedirler. Durumu

özetlersek, Ermenilerin ortaya attıkları iddialarından anlaşılacağı üzere Nuh'un gemisinin üzerine indiği Cudi'nin Ermenistan'daki Cudi dağı olmadığı apaçık ortadadır. Geminin üzerine indiği Cudi'nin Şırnak'taki Cudi dağı olduğu gerçeklerine şunları da eklemek mümkündür:

1. Cudi dağı ve çevresinde, geminin oraya oturduğuna kanıt olabilecek nitelikte, o dönemden kalma ibadet, ziyaret ve yerleşim mekânları bulunmaktadır. Örneğin Cizre'nin 3 km. kadar doğusunda, Dicle nehrinin sol yanında Nuh (as)'ın oğullarından üçüncüsünün adının verildiği Yafes (Kasardela) köyü bulunmaktadır. Cudi'nin 2017 m yüksekliğindeki en tepe noktasında, 'Nuh Peygamber ziyareti tepesi' ismiyle anılmaktadır. Nuh (as)'ın, Cudi'nin tepesinde bir mescit yaptırdığı, eteğinde semanın adında bir de köy kurdurduğu ve bu köyde hayatının sona erdiği söylenmektedir. Günümüze kadar gelen ve halen Cizre'de, Hz. Nuh'a ait olduğu öne sürülen sandukalı bir kabrin üzerine yeni yapılmış bir türbe de yer almaktadır. Bütün bu bilgiler bize geminin oturduğu Cudi dağının buradaki Cudi olduğuna işaret etmektedir.

2. Cudi dağı, geminin oturmasına olanak sağlayacak bir yüzeye sahiptir. Bazı yerleri engebeli olsa bile genel itibariyle inilmesi ve çıkılması oldukça kolay olan bir dağdır. Bu dağda insanların ve diğer canlıların hayatlarını devam ettirebilmelerine olanak sağlayacak pek çok yer mevcuttur. Dağın kuzey yamacında ormanlık yerler vardır. Güney yamacında ise seyrek de olsa meşe ağaçları yer almaktadır. Bütün bu olanaklar, bize gemiden ayrılan insan ve diğer canlıların kendileri için hayati önem taşıyan bu bölgedeki Cudi dağı olduğunu göstermektedir. Şu ayet de bize Nuh'un gemisinin bu tür özelliklere sahip olan Şırnak'taki Cudi dağına oturduğuna vurgu yaptığını söyleyebiliriz: *"Denildi ki: Ey Nuh! Sana ve seninle beraber olan ümmetlere bizden selâm ve bereketlerle (gemiden ve geminin üzerine oturduğu dağdan) in!" Selam, "bütün tehlikelerden emin ve güvende olmaktır." Buna göre "selam ve bereketlerle inmeyi" konumuz açısından, 'can ve mal güvenliği, iâşe ve ibate/barınma ve beslenme endişe ve korkusu olmadan, sağ-salim inmek' şeklinde yorumlayabilmekle beraber bu yorumlama da Şırnak'taki Cudi dağının coğrafi/fiziki şartlarına uygun görünmektedir (Dartma, 2014: 481-485).*

İKİNCİ BÖLÜM

ŞIRNAK'IN COĞRAFI ÖZELLİKLERİ

2.1. Şırnak'ın Konumu

Tûfan hadisesinin geçtiği mekân olarak Şırnak İli 37°31' kuzey enlemleri ve 42°28' doğu boylamları arasında bulunmaktadır. Şırnak Merkez başta olmak üzere diğer ilçelerinden Uludere, Beytüşşebap ve Güçlûkonak Doğu Anadolu Bölgesinde yer alırken daha az yer kaplayan Cizre, İdil ve Silopi ilçeleri ise Güneydoğu Anadolu Bölgesinde yer almaktadır.

Şırnak ili Jeolojik olarak çok karmaşık bir yapıya sahiptir. Eosen yaşlı karbonat çökellerinden, Kuaterner yaşlı bazaltlara, daha da önemlisi deniz çökeli marnlara kadar çeşitlerin çok olduğu bir ana kaya içermektedir (Şekil-1).

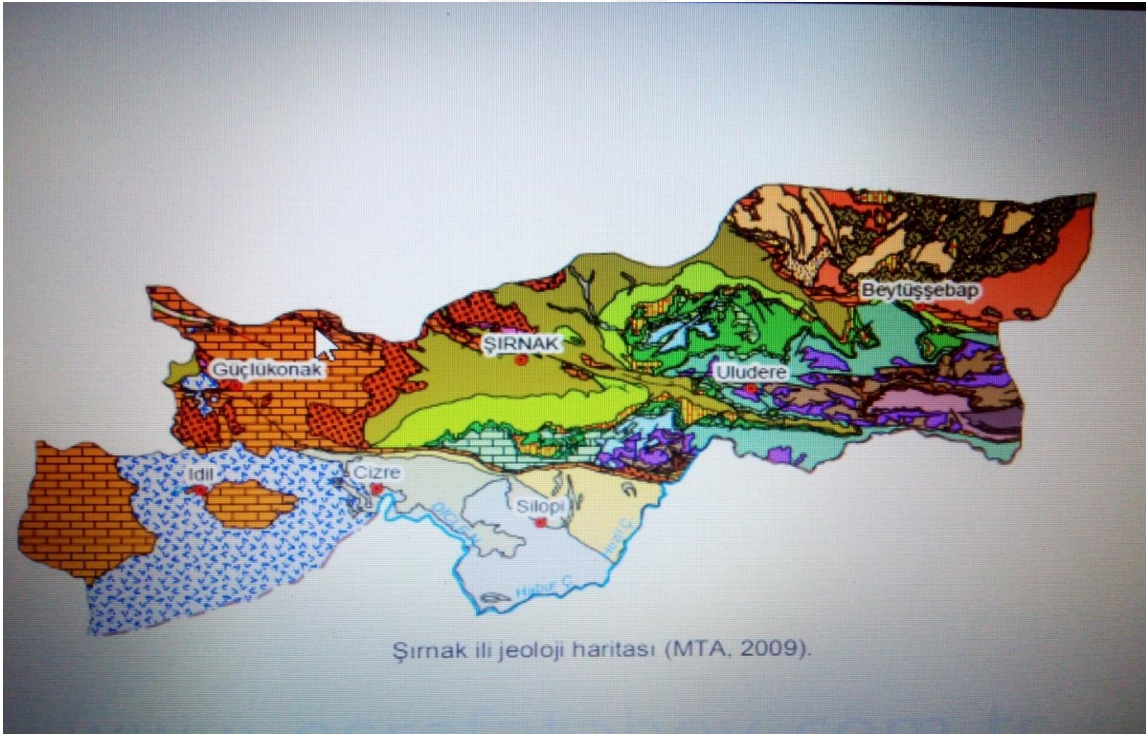
Cudi dağı içinde bulunduğumuz tarihten yaklaşık olarak 35 ila 55 milyon yıl önce okyanusların altında meydana gelmiş tortul karakteristikli bir dağdır. Eosen yaşlı karbonatlarla Beraber, kil taşı, silt taşı ve kum taşı formasyonlarını yapısında barındırmaktadır (Resim-4, Resim-5).

Uzunca bir süre su altında kalan Cudi dağı, daha sonrasında yeryüzündeki tektonik hareketler neticesinde Hint Okyanusunun çökmesiyle beraber Arap Yarımadası ve Anadolu Yarımadası ile birlikte yükselerek ortaya çıkmıştır.

Nuh'un gemisini bünyesinde barındıran Cudi dağı, Güneydoğu Anadolu Bölgesinde, Türkiye-İrak sınır hattına 15 km uzaklıkta, Cizre'nin 32 km. kuzeydoğusunda, Dicle ile Hezil Çayı arasında denizden 2114 m yükseklikte, Şırnak iline 17 km mesafede, 37°24' enlem ve 42°32' boylamları arasında yer alan tortul kayaçların oluşturduğu bir dağdır (Resim-3).

Resim 3: Cudi dağının baharda genel görünüşü (Irmak vd., 2021: 367)

Şekil 1: Şırnak ilinin jeolojik haritası (Irmak vd., 2021: 366)

Resim 4: Cudi dağının jeolojik yapısında yer alan silt taşı ve kil taşı tortul kayaçları

Resim 5: Cudi dağının jeolojik yapısında yer alan silt taşı ve kil taşı tortul kayaçları

2.2. Şırnak'ın Yüzey Şekilleri

Batı ve güney kesimde yer alan bazı düzlükler dışında, Şehrin büyük bir kısmı akarsular tarafından derince yarılan plato alanlarına dönüştürülmüştür. Dağlık kısımlarda güneydoğu Toroslara bağlı yüksek kütleler bulunmaktadır. Bazı yerlerde 3000 metreyi geçen bu dağlar üzerindeki zirveler kuzeydoğuda bulunan Karacadağ (3275 m) ve doğuda

yer alan Altın Dağ'dır (3358 m). Çok yüksek olmamasına rağmen şehrin dağları arasında yer alan Cudi dağı özel bir konuma sahiptir. İslam dinine göre tûfan hadisesinden sonra Nuh'un Gemisinin oturduğu Cudi dağı Şırnak'ın güneyinde yer almaktadır. Şehrin en zirvesi, Altın Dağının 3358 metreye ulaşan noktasıdır. Faraşın Yaylası (Resim-6) gibi içinde gür çayırlar barındıran ve yüksek bir yapıya sahip olan düzlüklerde hayvancılık, Silopi, Cizre ve İdil ilçelerinde bulunan alçak düzlükler ise bitki üretimi açısından büyük bir öneme sahiptir. Şırnak ile ilçesi Silopi arasında yer alan Cudi dağı, Doğu Anadolu ve Güneydoğu Bölgelerinin birbirine yakın olduğu kesimde yer almakta ve yüksekliği 2114 metreye ulaşmaktadır. Mezozoik (İkinci) döneme (Y.225-65 Milyon yıl önce) ait tortul kütleler üzerinden yükselen Cudi dağı, daha genç kalkerli yapılardan meydana gelmiştir. Cudi dağının doğusundan doğu batı yönünde ilerleyen kırık (Fay) hattı bu bölgenin oldukça sarp ve engebeli bir yapıya sahip olmasının sağlamıştır. Dağ, Güneye doğru gidildikçe alçalır (Resim-7).

Şehrin batı kısmı, Dicle ırmağına bağlı küçük bir kol olarak uzayan Kızılısu tarafından derin bir yarıkla yarılmıştır (Resim-8). Şırnak ile Cizre arasında yer alan ve ulaşım bakımından büyük bir öneme sahip olan Kasrik boğazı (Resim-9) şehrin batı sınırındadır. Kasrik boğazı, Dicle'ye dökülen suların yarararak meydana getirdiği antesedan yarma vadidir. Yarı kurak sayılan bir iklimde bulunmasına rağmen, yükseltiye bağlı olarak 600 mm'nin az üzerinde yağış almaktadır. Belirtilen nedenden ötürü özellikle 1500-2000 metre kesimlerinde seyrek olarak meşe ve ardıçlar dikkatleri üzerlerine çekmektedir. Ormanlık diye tabir edilen alanlar daha çok kuzey yamacında yer almaktadır.

Yazların sıcak ve kurak olarak geçtiği Cizre, Silopi ve İdil platolarında genel olarak tahıl, pamuk ve mercimek gibi ürünler yetiştirilmektedir. Güneyinde sıcak kütlelere maruz kalan Cizre ve Silopi platolarında en önemli sorun sulama olarak karşımıza çıkmaktadır. GAP projesine dâhil edilen bu platolarda verim ve çeşitliliğin zamana bağlı olarak artacağı düşünülmektedir.

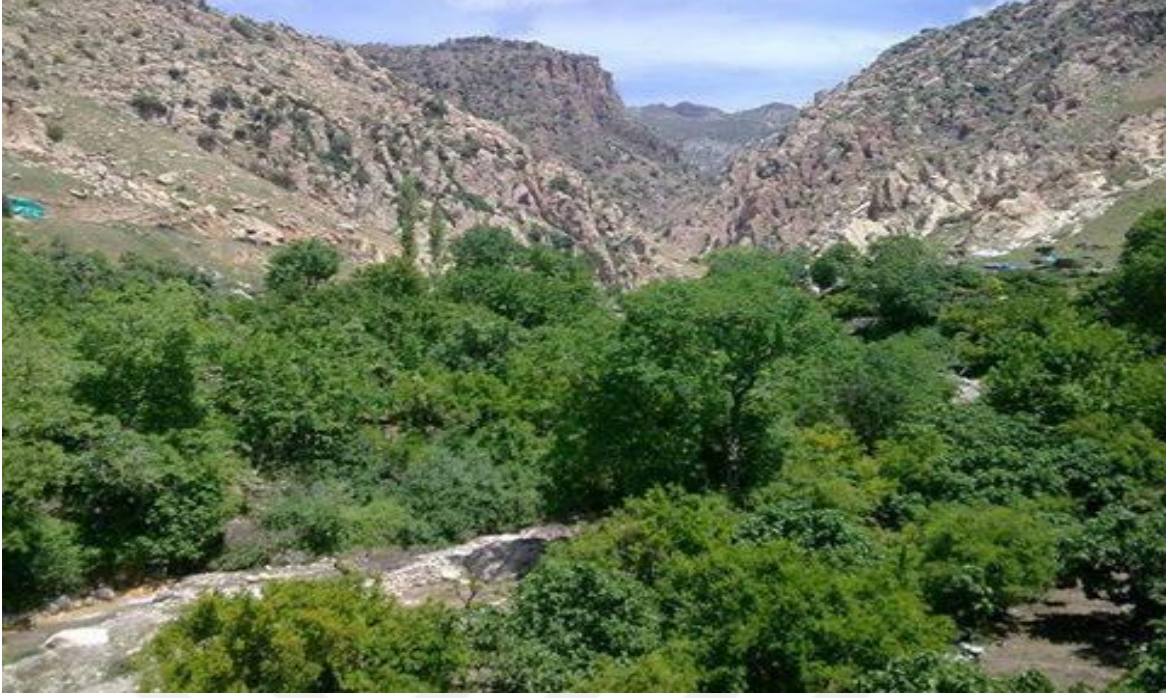
Bu platoluk alanlarda sulamanın yanı sıra ikinci bir sorun olarak göze çarpan durum Cizre ve Nusaybin arasında yer alan düzlüklerin taşlık bir yapıya sahip olmasıdır (İKTİM, 01 Haziran 2023).

Resim 6: Plato yani diğ er bir adıyla yayla olarak anılan Faraşın Yaylası

Resim 7: Cudi dağının kuzey tarafından görünüşü

Resim 8: Kızılsu (KYLRM, 26 Mayıs 2023)

Resim 9: Kasrik Boğazı.

2.3. Şırnak'ın İklimi ve Bitki Örtüsü

Şehrin Doğu Anadolu Bölgesinde bulunan Merkez, Beytüşşebap ve Uludere ilçelerinde kışlar oldukça sert geçmektedir. Bölgenin kuzeyinden gelen soğuk hava rüzgârları kışın bu bölgenin sert ve karlı geçmesine sebep olmaktadır. Bu bölgede karlı geçen

gün sayısı güney bölgesine göre çok daha fazladır. Şehrin Güneydoğu Anadolu Bölgesi içinde kalan Cizre, İdil, Güçlükönak ve Silopi ilçelerinde kışlar ılık olmakla beraber yazlar ise aşırı sıcak geçmektedir. Şırnak ilinin yıllık olarak yağış ortalaması 633 mm3 civarındadır ("Şırnak Akarsuları,"").

İl genelinde en yüksek sıcaklık 48.5°C, en düşük sıcaklık -20°C olarak ölçülmüştür. Şehir bitki örtüsü yönünden fakir olup, genel olarak step görünümündedir. Dağlık alanlarda meşeliklere, yüksek alanlarda da yer yer ardıçlara rastlamak mümkündür (Resim-10) (CGRFY.GEN, 01 Haziran 2023).

Resim 10: Şırnak yöresinin genel topoğrafik görüntüsü ve bitki örtüsü

2.4. Şırnak'ın Akarsuları

Şehrin bütün suları Dicle ırmağında birleşir. Şehrin toprak yüzeyini kuzeybatı-güneydoğu doğrultusunda ayıran Dicle nehri (Resim-11), Cizre'yi geçtikten sonra belli bir yere kadar da Türkiye Suriye sınır hattını çizmektedir. Dicle'nin kollarından biri olan Habur Çayı (Resim-12) ise belli bir doğrultuda Irak Şırnak ili (aynı zamanda Türkiye) arasında sınır hattı oluşturur. İlin sularının toplanma merkezi olan Dicle ırmağının başlıca kolları Habur ve Kızılsu'dur. Habur çayının uzantısı olan Hezil çayı (Resim-13) Irak ve Suriye sınır hattını oluşturur. (IKTM, 01 Haziran 2023).

Resim 11: Dicle Nehri (Şırnak'ın Cehennem Deresi bölgesi)

Resim 12: Habur Çayı (HBR7, 25 Mayıs Perşembe)

Resim 13: Hezil Çayı

2.5. Şırnak'ın Dağları

Şırnak iline bağlı bir sürü dağ olmasına rağmen ilin en önemli dağları Cudi ve Gabar dağları olarak gösterilmektedir. Cudi dağı (Resim-14), Şırnak il merkezi ile ilçelerinden Silopi ve Cizre arasında yer almaktadır. Birbiri ardınca sıralanmış sivri tepelerden meydana gelmiş bir dağ sırasıdır. Bu tepelerden yükseklik olarak en heybetlisi ortada yer alan Helanipir (2114 m) ve güneybatıdaki Deryizihi (2102 m) tepeleridir. Dağın önemli su kaynaklarından biri doğudan akan Çağlayan Deresi'dir. Bitki örtüsü bakımından Az ve seyrek yapıya sahip bir dağdır. Yüksek alanları kayalık olan dağın daha alt kısımları çayırıklardan oluşmaktadır. Dağdaki hakim ağaç türü meşedir. Dağın batısının alt kısımlarında erozyonlardan dolayı aşınmış çıplak araziler bulunur. (Şırnak İli Tabiat Turizmi Master Planı 2016-2019, 2016: 90)

Gabar dağı (Resim-15), Şırnak ilinin kuzeydoğusunda bulunmakla birlikte güneydoğu Toroslar üzerinde yer almaktadır. Küpeli dağı olarak da bilinen Gabar dağı, Şırnak ilinin önemli doğal alanlarından birine sahiptir. Bu doğal alan, Dicle nehri kolları boyunca sıralanmış habitat, meşe ormanları, sarp kayalıklar, ardıc toplulukları, kuru tarım alanları ile dağ bozkırlarından meydana gelmekle beraber zirve noktası 1848 metredir. Gabar dağı dünyada sadece bu bölgede yetişen endemik bitki türlerine de sahiptir (Vikipedia, 01 Haziran 2023).

Gabar dağının etekleri karstik oluşum göstermekte, zirveleri ve kuzey kısımlarında bazalt kayaç formasyonu oluşumu görülmektedir. (Şırnak İli Tabiat Turizmi Master Planı 2016-2019, 2016: 77)

Resim 14: Cudi dağının kuzey tarafından görünüşü

Resim 15: Gabar dağının doğu tarafından görünüşü

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

NUH TUFANININ İZLERİ VE TURİZM POTANSİYELİ

3.1. Nuh Tufanının Doğal İzleri ve Şırnak İlinin Toprak Yapısı

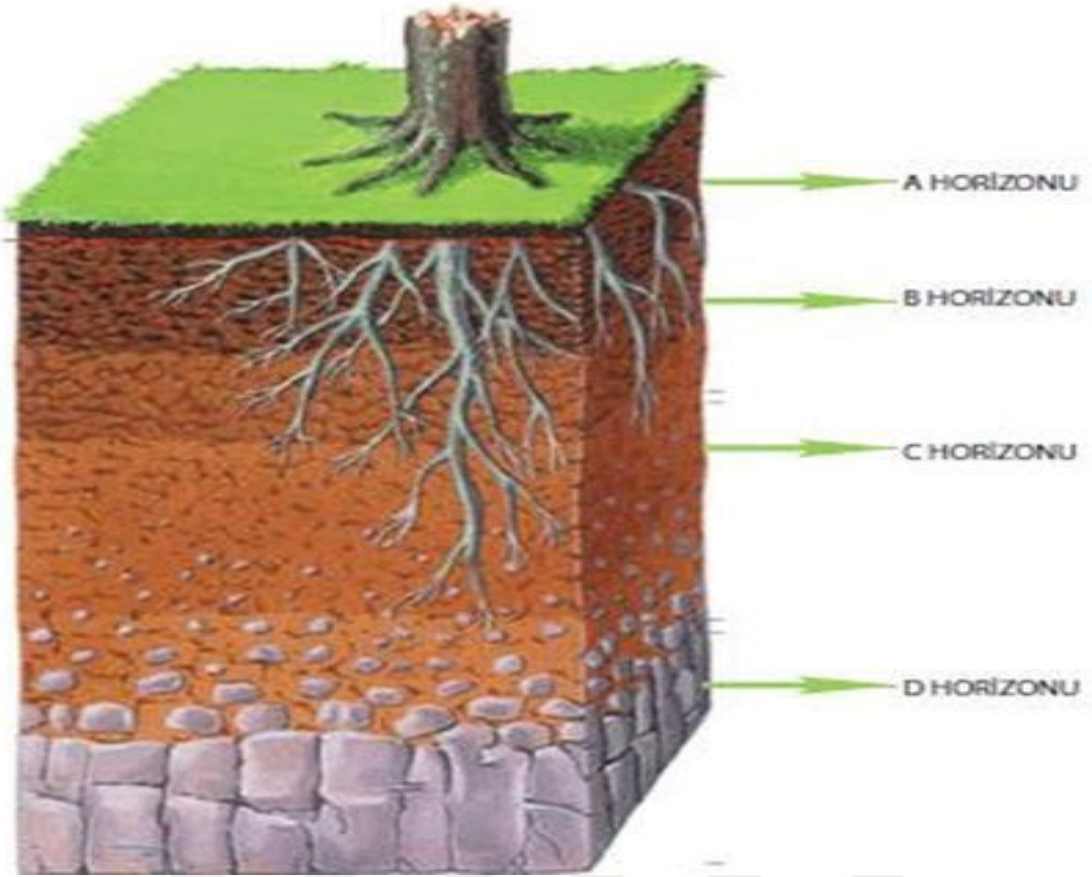
Nuh tufanını anlamak için bölgenin toprak yapısını ve jeolojisini çok iyi bilmek gerekir. Irmak ve arkadaşlarının 2021 yılında bölgede yaptıkları bir çalışmaya göre topraklar yeryüzünde iki şekilde oluşmaktadır. Birinci ve en yaygın olanı; ana kaya veya ana materyalin toprak yapan faktörlerin etkisiyle belli bir zaman sürecinde topraklar oluşmaktadır (Şekil-2).

İkinci olarak topraklar, akarsular vasıtasıyla bir yerden başka bir yere taşınıp depolanmasıyla oluşmaktadır. Nehirlerin normal akarsu rejimleri çerçevesinde taşıyıp depoladığı ince tekstürlü materyallere aluviyal topraklar (Resim-16) denilmektedir. Akarsuların pliosen dediğimiz yağışlı dönemlerde taşıyıp depoladığı daha kaba tekstürlü, çakıllı topraklara ise “konglomera” denilmektedir.

Ani olarak yağın şiddetli yağışlar sonucu oluşan sel suları tarafından taşınıp depolanan topraklara ise “çamur akıntısı” (Resim-17) denilmektedir. Eğer yağışlar çok şiddetli ise oluşan sel sularının taşıdığı materyallere “çakıllı çamur akıntısı” (Resim-18) denilmektedir.

Şırnak yöresinde, Cizre, Silopi ovalarında, Gabar dağı ve Cudi dağı arasında kalan eski deniz çökeli çukurlukta metrelerce kalınlıkta çakıllı çamur akıntıları bulunmaktadır. Yine Güneydoğu Anadolu Bölgesinde yer alan Harran Ovası, Viranşehir, Kızıltepe ve Nusaybin Ovaları tamamen çamur akıntılarından oluşmaktadır.

Bu araştırmada bölgede çok yaygın olarak bulunan çakıllı çamur akıntıları Nuh tufanının en önemli bilimsel izleri olarak gösterilmektedir. Zira bölgede böyle büyük çapta bir su taşkını olup da arkasında bir iz bırakmaması mümkün değildir. İşte metrelerce kalınlıktaki bu çakıllı çamur akıntısı depozitleri geçmişte bu bölgede çok şiddetli yağışlar olduğunu, bu yağışlar sonucu meydana gelen çok şiddetli sel sularının dağların yamaçlarındaki toprakları, çakıl ve taşları sürükleyerek daha çukur alanlara taşıyıp depoladığını göstermektedir (Irmak vd., 2021: 364-373).

Şekil 2: Anakaya ve ana materyal üzerinde toprak oluşumu

Resim 16: Nehirlerin taşıyıp vadilerinde ve deltalarında depoladığı alüvyal topraklar.

Resim 17: Şiddetli yağışlar sonucu oluşan sel suları tarafından taşınıp depolanan çamur akıntısı depozitleri

Resim 18: Çok şiddetli yağışlar sonucu oluşan sel suları tarafından taşınıp depolanan çakıllı çamur akıntısı depozitleri

Gabar ve Cudi dağının arasında kalan Şırnak platosunu meydana getiren deniz çökeli gri marnların üzeri şiddetli sel suları ile taşınıp getirilmiş tamamen çamur ve çakıllı çamur akıntılarıyla kaplı bulunmaktadır (Resim- 19,20,21,22,23,24,25,26,27, 28 ve 29).

Resim 19: Kumçatı civarında gri marnların üzerinde depolanmış çamur akıntıları

Resim 20: Kumçatı civarında gri marnların üzerinde depolanmış çamur akıntıları

Resim 21: Kumçatı civarında gri marnların üzerinde depolanmış çakıllı çamur akıntıları

Resim 22: Kumçatı civarında gri marnların üzerinde depolanmış çakıllı çamur akıntıları

Resim 23: Kumçatı civarında gri marnların üzerinde depolanmış çakıllı çamur akıntıları

Resim 24: Kumçatı civarında gri marnların üzerinde sel suları tarafından depolanmış çakıllı çamur akıntıları

Resim 25: Cudi dağının kuzey eteklerinde yer alan sel suları tarafından depolanmış çakıllı çamur akıntısı tepecikleri

Resim 26: Kızılsu Çayı kenarında yer alan, şiddetli sel suları tarafından depolanmış çakıllı çamur akıntısı tepecikleri

Resim 27: İkizce civarında gri marnların üzerinde sel suları tarafından depolanmış çakıllı çamur akıntıları

Resim 28: Kumçatı ile İkizce arasında gri marnların üzerinde sel suları tarafından depolanmış çakıllı çamur akıntıları

Resim 29: Cudi dağının kuzey eteklerinde çayı kenarında şiddetli sel suları tarafından depolanmış çakıllı çamur akıntısı tepecikleri

Şırnak ilinin kuzeyinde yer alan Namaz dağının güney eteklerinde Şırnak şehir merkezinde çok yaygın olarak çakıllı çamur akıntıları yer almaktadır (Resim- 30, 31, 32, 33, 34, 35 ve 36).

Ayrıca Şırnak ilinin kurulu olduğu yamaçlar tamamen bu tûfanın oluşturduğu sellerin taşıyıp depoladığı çakıllı çamur akıntılarından oluşmaktadır. Bu depozitler içerisinde görülen büyük kaya ve taş parçaları, tûfanın şiddeti hakkında da bir fikir vermektedir (Resim- 32 ve 36). Bu çakıllı çamur akıntısı tepecikleri geçmişte bu bölgede, günlerce süren çok şiddetli yağışlar olduğunu ve bunun sonucu geniş alanları kaplayan su baskınları meydana geldiğini göstermektedir.

Resim 30: Namaz dağının güney eteklerinde Şırnak şehir merkezinde yer alan çakıllı çamur akıntısı depozitleri

Resim 31: Namaz dağının güney eteklerinde Şırnak şehir merkezinde yer alan çakıllı çamur akıntısı depozitleri

Resim 32: Namaz dağının güney eteklerinde Şırnak şehir merkezinde yer alan çakıllı çamur akıntısı depozitleri

Resim 33: Namaz dağının güney eteklerinde Şırnak şehir merkezinde yer alan çakıllı çamur akıntısı depozitleri

Resim 34: Namaz dağının güney eteklerinde Şırnak şehir merkezinde yer alan çakıllı çamur akıntısı depozitleri

Resim 35: Namaz dağının güney eteklerinde Şırnak şehir merkezinde yer alan çakıllı çamur akıntısı depozitleri

Resim 36: Namaz dağının güney eteklerinde Şırnak şehir merkezinde yer alan çakıllı çamur akıntısı depozitleri

Cudi dağının güney eteklerinde bilhassa Cizre ile Silopi arasında, özellikle Dicle Nehri kenarında onlarca metre yükseklikte tûfan esnasında oluşan şiddetli sel suları tarafından taşınıp depolanan çakıllı çamur akıntısı depozitleri olan tepecikler bulunmaktadır (Resim-37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46 ve 47).

Bu çakıllı çamur akıntısı tepecikleri geçmişte bu bölgede çok şiddetli yağışlar olduğunu ve bunun sonucu geniş alanları kaplayan su baskınları meydana geldiğini açıkça göstermektedir. İşte bu su taşkınlarının adı: Nuh tûfanıdır.

Resim 37: Cudi dağının güney eteklerinde yer alan, şiddetli sel suları tarafından taşınıp depolanmış çakıllı çamur akıntısı tepecikleri

Resim 38: Cudi dağının güney eteklerinde yer alan şiddetli sel suları tarafından taşınıp depolanmış çakıllı çamur akıntısı tepecikleri

Resim 39: Cudi dağının güney eteklerinde yer alan, tûfan esnasında oluşan şiddetli sel suları tarafından taşınıp depolanmış çakıllı çamur akıntısı tepecikleri

Resim 40: Cudi dağının güney eteklerinde yer alan, tûfan esnasında oluşan şiddetli sel suları tarafından taşınıp depolanmış çakıllı çamur akıntısı tepecikleri

Resim 41: Cudi dağının güney eteklerinde yer alan, tûfan esnasında oluşan şiddetli sel suları tarafından taşınıp depolanmış çakıllı çamur akıntısı tepecikleri

Resim 42: Cudi dağı ile Cizre arasında yer alan, tûfan esnasında oluşan şiddetli sel suları tarafından taşınıp depolanmış çakıllı çamur akıntısı tepecikleri

Resim 43: Cudi dağı ile Cizre arasında yer alan, tûfan esnasında oluşan şiddetli sel suları tarafından taşınıp depolanmış çakıllı çamur akıntısı tepecikleri

Resim 44: Cudi dağının güney eteklerinde yer alan, tûfan esnasında oluşan şiddetli sel suları tarafından taşınıp depolanmış çakıllı çamur akıntısı tepecikleri

Resim 45: Cudi dağının güney eteklerinde yer alan, tûfan esnasında oluşan şiddetli sel suları tarafından taşınıp depolanmış çakıllı çamur akıntısı tepecikleri

Resim 46: Cudi dağının güney eteklerinde yer alan, tûfan esnasında oluşan şiddetli sel suları tarafından taşınıp depolanmış çakıllı çamur akıntısı tepecikleri

Resim 47: Cizre ile Silopi arasında tûfan esnasında oluşan şiddetli sel suları tarafından taşınıp depolanmış çakıllı çamur akıntısı tepecikleri

İrmak ve arkadaşlarının 2021 yılında yaptıkları bir çalışmada, çalışma alanından alınan toprak örneklerinin laboratuvar analiz sonuçları da bu bölgede geçmişte çok şiddetli yağışların olduğunu ve bu yağışlar sonucu kısa sürede oluşan şiddetli sel sularının çakıllı çamur akıntılarını dağların yamaçlarından taşıyarak buralara getirip depoladığını göstermektedir. Nitekim çalışma alanında açılan toprak profillerinin morfolojik özellikleri incelendiğinde homojen katmanlar halinde depolanan çamur akıntılarının fiziksel ve kimyasal özellikleri de taşınma ve depolamanın kısa sürede ve bir defada oluştuğunu göstermektedir (Çizelge-1 ve 2). Çizelgeler incelendiğinde 2.5 metre derinliğindeki toprağın en üst katmanıyla en alt katmanının fiziksel ve kimyasal özelliklerinin birbirine çok yakın olduğu ve morfolojik olarak bütün profil boyunca toprağın tamamen aynı olduğu görülmektedir. Oysa uzun bir zaman sürecinde, farklı zamanlarda taşınıp depolanan topraklarda farklı katmanların oluşması kaçınılmazdır. Bütün bu bilimsel kanıtlar, kutsal kitaplarda geçmişte olduğu belirtilen Nuh tûfanını doğrulamaktadır. Tarihleri ve tûfanın büyüklüğü bu bilimsel bulgularla örtüşmektedir. Bu kadar kalınlıktaki, içerisi taşlar ve kayalarla dolu devasa çamur akıntısı depozitleri bilinen, sıradan bir sel akıntısı ile taşınabilecek bir cesamette değildir.

Günlerce süren çok şiddetli yağışlar ve sel suları ile taşınıp depolanabilir. Nitekim dini literatürümüzde Nuh tûfanında şiddetli yağmurların 40 gün süresince yağdığı, bu yağışların tahliyesinin ise altı ay sürdüğü ifade edilmektedir. 40 günde yağan yağmur sularından oluşan suların tahliyesi altı ay sürdüğüne göre yağışların ne derece şiddetli olduğu buradan anlaşılabilir. Aksi takdirde oldukça geniş alana yayılan bu kadar kalınlıktaki çamur akıntılarının oluşumunu izah etmek mümkün değildir.

Bütün bunlar gösteriyor ki, Yukarı Mezopotamya dediğimiz bölgede geçmişte kısa sürede çok şiddetli yağışlar olmuş ve bunun sonucu devasa seller meydana gelmiş, bu sel suları dağların üzerindeki toprakları, taş ve kayaları sürükleyip taşımış ve buralarda depolamıştır. Bu olay, dini literatürümüzde Nuh tûfanı olarak tanımlanmaktadır. Bunlardan anlaşılıyor ki Nuh tûfanı bütün yeryüzünde değil, lokal bir alanda, yani Şanlıurfa, Mardin, Diyarbakır, Batman, Şırnak ve Hakkâri ilerinin topraklarını kapsayan Yukarı Mezopotamya dediğimiz bölgede olmuştur.

Horizon	Derinlik cm	pH 1/1	EC ds/m	Kireç (CaCO ₃) %	Kum %	Silt %	Kil %	Tekstür sınıfı
A1	0-50	7,06	2,03	9,1	32,8	20	47,2	KİL
C1	50-100	7,20	1,21	24,3	40,8	20	39,2	KİLLİ TIN
C2	100-150	7,22	1,05	28,1	52,8	20	27,2	KİLLİ TIN
C3	150-200	7,39	0,78	27,7	60,8	18	21,2	KİLLİ TIN

Tablo 1: Kumçatı serisinden alınan toprak örneklerinin bazı Fiziksel ve Kimyasal özellikleri (İrmak vd., 2021: 373)

Horizon	Derinlik cm	pH 1/1	EC ds/m	Kireç (CaCO ₃) %	Kum %	Silt %	Kil %	Tekstür sınıfı
A1	0-50	7,44	0,75	28,8	38,8	24	37,2	KİLLİ TIN
C1	50-100	7,61	0,65	28,1	36,8	22	41,2	KİL
C2	100-150	7,67	0,73	22,0	34,8	18	47,2	KİL
C3	150-200	7,54	0,81	20,5	34,8	20	45,2	KİL
C4	200-250	7,59	0,77	26,2	36,8	20	43,2	KİL

Tablo 2: Şırnak serisinden alınan toprak örneklerinin bazı Fiziksel ve Kimyasal Özellikleri (İrmak vd., 2021: 373)

3.2. Nuh tûfanı ve Şırnak İlinin Turizm Potansiyeli

3.2.1. Şırnak Turizmi

Şırnak, tarihi açıdan çok köklü bir geçmişe sahiptir. Şırnak ilinin geçmişi, Kâtip Çelebi tarafından 17. yüzyılda yazılan “Seyahatname” ve diğer tarihi kaynaklara göre Nuh tûfanı hadisesinin öncesine dayanmaktadır. Bu kaynaklardaki rivayetlere göre Cizre ilçesi, daha öncesinde de yerleşim yeriye tûfandan sonra tekrardan Hz. Nuh (AS) ve oğulları tarafından inşa edilmiştir. Cizre’nin yakıcı sıcağından korunmak amacıyla Şırnak’ın yazlık ve yaylak olarak inşa edildiğinden bahsedilmektedir. Nuh tûfanının gemi kalıntılarının olduğu rivayet edilen Cudi dağının Kuzeyinde Şehr-i Nuh adıyla kurulan Şırnak, ilk yıllarda Şerneh, daha sonraki yıllarda ise Şırnak olarak tabir edilmiştir (Şırnak İli Tabiat Turizmi Master Planı 2016-2019, 2016: 1).

Bölge olarak Şırnak, Doğu Anadolu Bölgesi ile Güneydoğu Anadolu Bölgesinin birleşme noktasında ve Mezopotamya olarak adlandırılan bölgenin doğusunda

bulunmaktadır. Cudi ve Gabar dağlarının eşsiz güzelliğiyle çevrelenen ile Dicle nehri ve kollarından Habur Çayı da florasıyla renk katmaktadır. Bu özelliğiyle doğa turizmi açısından büyük bir potansiyele sahiptir.

Şırnak ilçeleriyle beraber tarihten bu yana Müslüman, Süryani, Keldani, Nasturi ve Ezidi inançları bünyesinde barındırmış çok yönlü bir yapıya sahiptir. Belirtilen inanç gruplarına ait Ulu Cami, Meryem Ana Kilisesi Nasturi ve Keldani Kiliseleri, Süryani ve Ezidi köyleri bölgedeki önemli yapılardır. Bu yapıların yanı sıra Hz. Nuh tûfanı sonrasında geminin Cudi dağına oturduğu rivayet edilmektedir. Bu yönden de bakıldığında bölgenin inanç turizmi açısından da büyük bir öneme sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Şırnak'ta yer almakta olan doğal kaplıcalar (Hısta ve Zümrüt) termal turizmi açısından önemli bir potansiyele sahiptir. Dolayısıyla Şırnak'ta Doğa Turizmi, İnanç Turizmi, Sağlık Turizmi ve Kültür Turizminin çok büyük bir potansiyele sahip olduğu anlaşılmaktadır. (Mızrak vd., 2021: 381-382)

Şırnak İline gelen ziyaretçi Sayıları, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı konaklama verisi istatistiklerine göre 2019 yılı genelinde giriş yapan yerli ve yabancıların sayısı 2018 yılına göre yüzde 9,7 oranında bir artış sağlayarak veri olarak 140 bin 464 kişiye ulaşmıştır (TURSAB, 2020: 28).

Şırnak Ziyaretçi Sayıları 2017-2019 Karşılaştırması				
YIL	YABANCI	YERLİ	TOPLAM	DEĞİŞİM (%)
2017	969	80.849	116.177	2018/2019
2018	2.352	125.692	128.044	9,7
2019	3.832	136.632	140.464	

Tablo 3: Şırnak ziyaretçi sayıları 2017-2019 karşılaştırması (TURSAB, 2020)

Milliyetlerine Göre Şırnak Tesislerine Giriş Yapan Ziyaretçi Sayısı (2019 Yılı)		
ÜLKE	TESİSE GİRİŞ	GECELEME
Irak	2 836	4 224
Hollanda	108	212
Almanya	102	189
Azerbaycan	98	204
İngiltere (B. Krallık)	73	116

Tablo 4: Milliyetlerine göre Şırnak tesislerine giriş yapan ziyaretçi sayısı (TURSAB, 2020)

Şırnak'ta bulunan konaklama tesisleri 2019 yılında 3 bin 423'ü yabancı, 10 bin 369'u yerli olmak üzere genel toplamda 106 bin 792 ziyaretçiye ev sahipliği yapmıştır. 2020 yılı Ocak-Ağustos ayları arasındaki 8 aylık dönemi kapsayan süreçte ise 1.443'ü yabancı, 92 bin 391'i yerli olmak üzere genel toplamda 93 bin 834 kişi Şırnak ilindeki konaklama tesislerinde kalmıştır. Ocak-Ağustos 2020 tarihleri arasında ise konaklama tesislerindeki kayıt sistemine göre özellikle yerli ziyaretçi sayısındaki artış yüzde 24,9'luk bir oran olarak kayıtlara geçmiştir (TURSAB, 2020: 29).

Şırnak Tesislerine Giriş Sayıları (Ocak-Ağustos)				
Yıl	YABANCI	YERLİ	TOPLAM	DEĞİŞİM %
2019	2 728	73 971	76 699	-4,9
2020	1 443	92 391	93 834	

Tablo 5: Şırnak Tesislerine Giriş Sayıları (TURSAB, 2020: 29)

3.2.2. Nuh Tûfanının İnanç Turizmi Bağlamında Turizm Potansiyeli

Tarihte kutsallık ve mekân ilişkisi çerçevesinde en önemli ve en tanındık yerlerden biri de tûfandan sonra Hz. Nuh'un gemisinin üzerine oturduğuna inanılan Cudi dağı ve bu dağa çevrili olan Şırnak bölgesidir. Şırnak tarihsel süreç içerisinde bir sürü medeniyete ev sahipliği yapmış bir yerleşim yeridir. Bu tarihsel süreçte Şırnak ili bulunduğu konum itibarıyla Anadolu, Mezopotamya ve İran üçgeni arasında bir geçiş güzergâhı olarak da önemli bir konuma sahiptir. Şırnak ilinin sahip olduğu ve tarihsel süreç içerisinde birçok araştırmaya konu olan Cudi dağı, Nuh tûfanı hadisesinden ötürü kutsal bir mekân özelliği taşımaktadır (Tunç, 2021: 304-305).

Turizmin bir ürünü olan çekicilikler, doğal ve yapay olmak üzere iki başlık altında toplanmaktadır. Şırnak ili özelinde var olan bu iki başlık şehrin turizm potansiyelinde çok önemli bir yer kaplamaktadır. Şırnak'ta özellikle doğa, inanç, kültür ve sağlık turizmi çok önemli bir yere sahiptir. Şırnak ili etrafını çevreleyen dağlardan biri olan Cudi dağı, Kur'an'ı Kerim'de Hz. Nuh'un gemisinin tûfandan sonra oturduğu dağ olarak geçmektedir. Bu bağlamda inanç turizmi açısından çok büyük bir potansiyel barındırmaktadır (Çiğdemli vd., 2021: 361). Pek çok araştırmacı yapıtlarında Hz. Nuh'un Gemisi'nin Cudi dağı üzerine oturduğuna yer vermektedir. Nitekim Hz. Nuh'un türbesinin Şırnak ilinin Cizre ilçesinde bulunması, Şırnak'ın bir zamanlar Şehr-i Nuh olarak anılması ve Cizre Surlarının gemi biçiminde inşa edilmesi de bu duruma delil olarak gösterilmektedir. Ayrıca Kur'an-ı Kerimin Hud suresinin 44.ayetinde Nuh'un gemisinin Cudi dağında durduğundan bahsetmektedir.

Cudi dağında çok eski bir tarihe ait denizcanlıları fosillerin bulunması da bu duruma ayrıca bir kanıt sağlamaktadır (TURSAB, 2020: 32). Bölge olarak Cudi dağının kuzeyinde ve Şırnak'ın Merkez ilçesine yakın bir yerde bulunan ve halen Heştiyan (Heştan)-Seksenler (Resim-48) ismiyle anılmakta olan köy, Tûfan hadisesinden sonra Hz. Nuh ile gemiden inen seksen kişinin yerleştiği köy olarak bilinmektedir. Yine aynı şekilde, Arapça'da gemi manasında kullanılan “sefine”, tûfandan sonra Hz. Nuh'un gemisinin indiğine inanılan ve Cudi dağının zirvesinde yer alan bir mekân (Resim-49) olarak kabul edilmektedir. Bu mekân Müslümanlar tarafından geçmiş yıllardan beri bir şenlik alanı olarak kabul edilmiş ve binlerce kişinin alana gelerek dini yönden maneviyatı yüksek bir kültür festivaline ev sahipliği yapmıştır. Bu durumun yanı sıra Süryani, Yezidi ve Ermeniler de bu dağın geçime elverişli bölgelerinde köyler kurarak yüzyıllar boyunca Müslümanlarla birlikte yaşama kültürü oluşturmuşlardır (Baz, 2013: 287). Bu duruma ek olarak Sefine bölgesi kutsal bir mekân olan Kâbe'ye de benzetilmiştir. Çünkü Kâbe, kutsal ve tarihi yapısından kaynaklı olarak beşerî veya semavi dinlerdeki birçok yapıyı etkilemiştir. Bu yönüyle Sefine Bölgesi'nin farklı dinlere mensup insanlar için de birbirine yakın bir görev üstlendiği kanısına varılabilir. Bu duruma örnek olarak Cudi dağı ve Sefine Bölgesi'ndeki kutsal alanın ilk görsellerinden birini çeken İngiliz arkeolog, seyyah ve misyoner Gertrude Bell'in anlatımına göre bu kutsal mekân Hristiyanlar tarafından da hac mekânı olarak kabul edildiğini ve bu düşünceyle bağlı olarak kendisinin de hac vazifesini yerine getirdiğini vurgulamıştır. Babiller, Nesturiler ve sonrasında da Müslümanlarda, sular geri çekildikten sonra geminin Cudi dağına oturduğu inancı hâkimdi. Nesturiler bu bölgede bir manastır yapmışlardır. Ancak miladi 766 senesinde ilgili alana yıldırım düşmesi sonucunda yapı zarar görmüş ve zamanla ortadan yok olmuştur. Müslümanlar da daha sonrasında ilgili manastırın yerine mescit yapmışlardır. Yahudiler ve Hristiyanlar da ayrıca bu mekâna ziyarette bulunmuşlardır. Bell, bu zaman dilimlerinde ilgili mekânda bir festival gerçekleştirildiğini de ifade etmektedir. Ayrıca bu alanda Nesturiler dâhil olmak üzere farklı Hristiyan topluluklarının yerleşimleri mevcuttu (Tunç, 2022: 996-997).

Resim 48: Bölge olarak Cudi dağının kuzeyinde ve Şırnak'ın Merkez ilçesine yakın bir yerde bulunan ve halen Heştiyan (Heştan)-Seksenler ismiyle anılmakta olan köy

Resim 49: Tûfandan sonra Hz. Nuh'un gemisinin indiğine inanılan ve Cudi dağının zirvesinde yer alan Sefine Bölgesi

SONUÇ

Tezimizde elde ettiğimiz verileri bir bütün olarak ele aldığımızda ilk insan topluluklarının o dönemin şartlarında oluşturdukları materyallerde ve semavi dinlerde yeryüzünde bir tûfan hadisesinin olduğu kaçınılmaz bir gerçektir. Özellikle kutsal kitaplarda tûfan hadisesiyle bağlantılı olarak bahsi geçen ve tûfandan sonra Hz. Nuh'un gemisinin oturduğu yer yaptığımız çalışmaya göre Şırnak'ta bulunan Cudi dağıdır. Cudi dağında tarihten bu yana yaşama alanı olarak kullanılan yerleşim yerleri günümüzde hala varlığını korumaktadır. Cudi dağı, konumu itibariyle de üzerinde bir sürü ağacın ve bitkinin yetişmesine olanak sağlayan çok verimli topraklara sahiptir. Bölgede yaşayan halkın Cudi dağının zirvesi olarak adlandırdıkları Sefine Bölgesi halk tarafından kutsal bir yer olarak kabul edilmektedir. Yine Cudi dağının eteklerinde kurulan ve Nuh tûfanından sonra gemiden Hz. Nuh ile inen insanların kurmuş oldukları yerleşim yeri olarak kabul edilen Heştan Köyü günümüzde halen varlığını sürdürmektedir. Cizre ilçesinde bulunan Hz. Nuh'un türbesi de şehre ayrı bir önem katmaktadır.

Tezimizi oluştururken üzerinde durduğumuz ve en önemli nokta olarak gördüğümüz doğal izler, Şırnak ilinin toprak yapısı olarak karşımıza çıkmaktadır. Şırnak bölgesinde çektiğimiz görsellere ve bölge toprağı üzerinde yapılan toprak analizlerine bakıldığında Şırnak'ın çok farklı bir toprak yapısına sahip olduğu anlaşılmaktadır. Görsellerden de anlaşılabacağı üzere bölgede bulunan çamur akıntıları tûfan hadisesinin meydana geldiği iddia edilen diğer dağların bulunduğu hiçbir yerde mevcut değildir. Bu çamur akıntılarının sıklıkla ve hemen hemen Şırnak'ın her bölgesinde karşımıza çıkmasının ana nedenlerinden biri de bölgede çok eski yıllara dayalı büyük bir sel felaketinin olduğu anlaşılmaktadır. Bu felaketin de ancak Kur'an-ı Kerim'in Hud suresinde de geçtiği üzere Nuh tûfanı olduğu kanısına varılmaktadır. Yine Cudi dağının belirli bölgelerinde bulunan ve milyonlarca yıl öncesine ait olduğu tespit edilen deniz canlıları fosilleri de bizlere Nuh tûfanını işaret etmektedir.

Nuh tûfanını inanç turizmi açısından da ele aldığımızda Hz. Nuh ve tûfan ilişkisinin Şırnak bölgesine o denli etki ettiği görülmektedir. Cudi dağının zirve noktası olan Sefine Bölgesi de tûfanla bütünleşmiş ve buraya gidebilmek için vatandaşların çok büyük bir arzu ve heyecan içerisinde oldukları tespit edilmiştir. Yalnız bölgede süren terör faaliyetlerinden ötürü birçok bölge özel güvenlik bölgesi olarak ilan edilmiş ve bölgeye seyahatler valilik tarafından verilen izinler çerçevesinde gerçekleştirilmektedir. Bu çalışmayı hazırlarken görmemizin önemli olduğunu düşündüğümüz çoğu yerin izne tabi olduğunu ifade etmek gerekir. Bu nedenle çalışma açısından büyük bir ehemmiyet taşıyan bazı yerlere

gidilememiştir. Ancak bundan sonra yapılacak olan çalışmaların güvenlik şartlarının elverişli hale gelmesiyle bu çalışmada eksik bırakılan hususların nihayete erdirmesi söz konusu olabilir.

İnanç turizmi çerçevesinde Nuh tûfanı çok büyük bir potansiyele sahiptir. Çalışmamızı hazırlarken bölgede dikkatimizi çeken bir diğer önemli husus da Nuh tûfanı çerçevesinde Şırnak ve çevresinde tûfanla ilişkili olarak göze hitap edebilecek fazla sayıda materyalin olmamasıdır. Bunun için başta Şırnak Valiliğine bağlı ilgili resmî kurumlar, Şırnak Belediyesi ve Şırnak Üniversitesi tarafından şehir merkezinde tûfanı anımsatan maket gemiler ve gemiyi anımsatan her türlü materyallerin belirli yerlerde satışını sağlayan mekânlar tahsis edilmeli ve bu durum belirli projeler çerçevesinde desteklenmelidir. Şırnak Üniversitesi tarafından şu ana kadar ikincisi düzenlenen Nuh tûfanı ve Cudi dağı Sempozyumu halkın bilinçlenmesine katkı sağlarken, bu konuda halkın bilinç düzeyinin daha da iyi bir duruma yükselebilmesi için bu tür sempozyumların belirli aralıklarla ve düzenli bir şekilde yapılması gerekmektedir. Resmî kurumlar tarafından Nuh tûfanı ile ilişkili olan bütün mekânların muhafazası çok iyi bir şekilde yapılmalı ve ilgili yerlerin tanıtımı çok ayrıntılı bir şekilde yerine getirilmelidir. Belirttiğimiz şekilde yapıldığı takdirde halk nezdinde büyük bir bilinçlenmenin oluşacağı ve halkın olaya çok daha farklı bir şekilde bakabileceği kanısı hâkimdir. Bütün bunlar yapıldığı takdirde ileride terör olaylarının da azalmasıyla beraber şehrin çok daha fazla sayıda turist çekebileceği düşünülmekte olup eşsiz doğal güzelliklere ve tarihte çok büyük bir öneme sahip olan Nuh tûfanı hadisesinden ötürü şehrin turizm potansiyelinin çok daha farklı boyutlara ulaştırılabileceğini düşünmekteyiz.

KAYNAKÇA

- Atik, Y. (2018). Dînî Kaynaklar ve Bilimsel Bulgular Işığında Nuh tûfanı. Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya.
- Ayğan, F. (2014). Kitab-ı Mukaddes ve Kur'an-ı Kerim'de Hz. Nuh: Karşılaştırmalı Bir İnceleme. H. Gündoğar, Ö. A. Yıldırım ve M. A. Az (Ed.), *Uluslararası Hz. Nuh ve Cudi dağı Sempozyumu* içinde (s. 45-54). Şırnak Üniversitesi, İstanbul.
- Baz, İ. (2013). İnsanın Zaman ve Mekânla İlişkisi Bağlamında "Uluslararası Hz. Nuh ve Cudi dağı Sempozyumu". *Şırnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 4 (8), 286-290.
- Çakıroğlu, S. ve Derin, S. (2021). İşârî Tefsirlerde Hz. Nûh. *Tasavvuf ilmi ve akademik araştırma dergisi*, 24 (47), 279-309.
- Çelem, S. (2016). Tefsir Külliyyatında Hz. Nuh Kıssasının Gelişimi. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- CGRFY.GEN, Coğrafya Dünyası. "İklim ve Bitki Örtüsü". Erişim 01 Haziran 2023. <https://www.cografya.gen.tr/sirnak/iklim.html#:~:text=%C5%9E%C4%B1rak'ta%20karasal%20iklim%20h%C3%BCk%C3%BCm,sert%20ve%20kar%20ya%C4%9F%C4%B1%C5%9F%C4%B1%20ge%C3%A7er.>
- Çiğdemli, A., İştin, Ö. Ö. ve Ercan, A. (2021). Şırnak İlinin Destinasyon Özellikleri Açısından İncelenmesi. İ. Hüseyini, S. Çelik, R. Sakur ve M. N. Uygur (Ed.), *Ekonomik, Siyasal ve Sosyal Boyutlarıyla Şırnak* içinde (s. 353-375). Çanakkale: Paradigma Akademi.
- COS, c.ogren-sen.com. "Şırnak Akarsuları". Erişim 25 Mayıs 2023. <https://c.ogren-sen.com/oyku/164/index.html>
- Dartma, B. (2014). Cûdî'nin Coğrafi Konumuna Dair. H. Gündoğar, Ö. A. Yıldırım ve M. A. Az (Ed.), *Uluslararası Hz. Nuh ve Cudi dağı Sempozyumu* içinde (s. 477-487). Şırnak Üniversitesi, İstanbul.
- Feyizli, H. T. (2018). Feyzü'l-Kur'an Meali, İstanbul: Server Yayınları.
- Geçit, M. S. (2020). Kutsal Kitaplara Göre Hz. Nuh'un Gemisi Nerede Yapıldı, Nereden Kalktı, Nerede İndi? *Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6 (2), 147-171. <https://doi.org/10.31463/aicusbed.742785>
- Güneş, H. (2013). *İslam Tarihi Kaynaklarına Göre Nuh tûfanı ve Cudi dağı* (2. bs.). Ankara: İlahiyat Yayınevi.
- Güneş, H. (2014). Temel İslam Tarihi Kaynaklarında Geçen İbn Abbas Rivayetleri Bağlamında Nuh tûfanı. H. Gündoğar, Ö. A. Yıldırım ve M. A. Az (Ed.), *Uluslararası Hz. Nuh ve Cudi dağı Sempozyumu* içinde (s. 33-43). Şırnak Üniversitesi, İstanbul.
- HBR7, haber7.com. "Habur Çayı'nda renk cümbüşü". Erişim 25 Mayıs Perşembe. <https://www.haber7.com/seyahat/haber/3154414-habur-cayinda-renk-cumbusu>
- İKTM, Şırnak İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. "T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı". Erişim 01 Haziran 2023. <https://sirnak.ktb.gov.tr/TR-56419/cografya.html>
- İrmak, S., Balık, N. ve Arslan, A. (2021). Nuh tûfanı'nın Arkada Bıraktığı Çamur Akıntıları ve Yüzey Araştırmaları. İ. Baz (Ed.), 2. *Uluslararası Nuh tûfanı ve Cudi dağı Sempozyum Bildirileri* içinde (s. 363-374). Şırnak Üniversitesi, İstanbul.
- Kareem, F. R. (2019). Arkeolojik ve Yazılı Belgelere Göre Tûfan Coğrafyası. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Kaya, A. (2021). Arkeolojik Çalışmaların Çağdaş Kur'an Tefsirine Yansıması: Nûh Tûfanı Örneği. *Şırnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* (26), 53-68. <https://doi.org/10.35415/sirnakifd.893042>

- Kitabı Mukaddes. İstanbul: Kitabı Mukaddes Şirketi – Yeni Yaşam Yayınları, 2016.
- KYLRM, koylerim.com. "Şırnak Kızılsu Köyü". Erişim 26 Mayıs 2023. <https://www.koylerim.com/sirnak-kizilsu-koyu-337870h.htm>
- Mızrak, M. Y., Erğün, Y. E., Kadirhan, S. ve Çelik, S. G. (2021). Turizm Paydaşlarının Bakış Açısı ile Şırnak İli Turizm Sorunları ve Çözüm Önerileri. İ. Hüseyini, S. Çelik, R. Sakur ve M. N. Uygur (Ed.), *Ekonomik, Siyasal ve Sosyal Boyutlarıyla Şırnak* içinde (s. 377-396). Çanakkale: Paradigma Akademi.
- Oymak, İ. (2014). Kitab-ı Mukkades'e Göre Nuh tûfanı. H. Gündoğar, Ö. A. Yıldırım ve M. A. Az (Ed.), *Uluslararası Hz. Nuh ve Cudi dağı Sempozyumu* içinde (s. 143-161). Şırnak Üniversitesi, İstanbul.
- Özdemir, M. N. (2016). İslâm Tarihi Açısından Nuh Tûfan'ına Farklı Bir Yaklaşım. *The Journal of Academic Social Science Studies* (53), 557-576. <http://dx.doi.org/10.9761/JASSS4815>
- Şırnak İli Tabiat Turizmi Master Planı 2016-2019. (2016): T.C. ORMAN VE SU İŞLERİ BAKANLIĞI.
- Tekin, A. (2022). Anadolu ve Mezopotamya Çivi Yazılı Metinleri Işığında "Tûfan" Anlatımı. *Gorgon Kültür-Tarih Araştırma Dergisi* (12), 46-73.
- Tunç, İ. (2021). Kutsal ve Mekan İlişkisi Bağlamında Cudi ve Çevresi. İ. Hüseyini, S. Çelik, R. Sakur ve M. N. Uygur (Ed.), *Ekonomik, Siyasal ve Sosyal Boyutlarıyla Şırnak* içinde (s. 301-315). Çanakkale: Paradigma Akademi.
- Tunç, İ. (2022). Cudi Dağında İbrahimî Dinlerin Ortak Mirası Olarak Sefine Festivali. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 9 (2), 988-1011. <https://doi.org/10.51702/esoguifd.1136595>
- TURSAB, Türkiye Seyahat Acentaları Birliği (2020). *Şırnak Turizminin Geleceği*. <https://www.tursab.org.tr/>
- VP, Wikipedia. "Küpelî Dağı". Erişim 01 Haziran 2023. https://tr.wikipedia.org/wiki/K%C3%BCpeli_Da%C4%9F%C4%B1